

“สมัยก่อนเขว่กันว่ ปรชษคมคร้งหนึ่งต้องมืพงชรส
น้ปลา แต่ในฐนษนษยกษ เรอไม่ยอกปลุกฟ้งส้งน้
อยอกให้พลงนเป็นต้วช้วด ส้งท้เขสสะท้อน เรอรับฟ้ง
และน้มท้ เขท้อยอกม”

สุนิทย รุกเทวิน
นายกเทศมนตรีตำบลกลางหมื่น

กาชงน | กชงน, ตลวชง

ฮอดแล้ว ‘กลางหมื่น’

เร่อง : คณาริป
ภาพ : กชทพจน พงคทึรประสิทธี

ตลอดระยะเวลาหลายปี ที่สำนัก 3 ขับเคลื่อนงานโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เรามุ่งสร้างวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นให้สามารถใช้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลายด้าน รวมถึงกระบวนการสร้างผู้นำที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็น 'แก่น' และ 'กลไก' สำคัญในการเอาพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางที่จะสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน

ดวงพร เสงบุญพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.)

ฮอดแล้ว 'กลางหมื่น'

คณาธิป

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data
คณาธิป.

ฮอดแล้วกลางหมื่น.-- กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560.
96 หน้า.

1. การพัฒนาชุมชน. 2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน. I. ชื่อเรื่อง.

307.14

ISBN 978-616-393-109-2

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-393-109-2

พิมพ์ครั้งที่ 1

กรกฎาคม 2560

บรรณาธิการอำนวยการ

ดวงพร เฮงบุญยพันธ์

ฉัญญา แสงอุบล

สุนิตย์ รุทเทวิน

สุพจน์ พิสุราช

บรรณาธิการ

กฤตพจน พงศ์ถิรประสิทธิ์

กองบรรณาธิการ

ไพจิตร ศรีจันทร์

ชัชฎาพร ณ บางช้าง

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

ช่างภาพ

กฤตพจน พงศ์ถิรประสิทธิ์

ศิลปกรรม

พรทิวา ไวยครุฑธา

ออกแบบปก

ณัฐชา วิวัฒน์ศิริกุล

พิสูจน์อักษร

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

ประสานงานการผลิต

รัชนี้ สงวนดี

จัดพิมพ์โดย

สำนักสนับสนุนสุขภาพระดับชุมชน (สำนัก 3)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

อาคารเรียนรู้สุขภาพะ เลขที่ 99/8 ซอยงามดูพลี

แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-343-1500 www.thaihealth.or.th

ดำเนินการผลิตโดย

หจก. จูซ อัพ มีเดีย แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น

เลขที่ 200 ซอยเอกชัย 46 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน

เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150

ติดต่อ : juiceup.asia@gmail.com

สิ่งที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพระดับชุมชน (สำนัก 3) ทำมาตั้งแต่ปี 2552 จนถึงปัจจุบัน คือ การขับเคลื่อนงานในพื้นที่ต้นแบบ โดยใช้โมเดลตัวคุณ คือหนึ่งชุมชนต้นแบบ หรือที่เราเรียกว่า ศูนย์จัดการเครือข่ายสุขภาพระดับชุมชน (ศจค.) ถ่ายทอดการเรียนรู้สู่ชุมชนเครือข่าย 20 แห่ง ซึ่งนอกจากการเข้าร่วมเรียนรู้แล้ว ยังผลักดันให้ชุมชนเครือข่ายจัดทำข้อมูล โดยมีทั้งการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแบบเร่งด่วน (RECAP) และจัดทำระบบฐานข้อมูลตำบล (TCNAP) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาผ่านข้อมูลโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนากิจกรรมต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันไปพร้อมกันด้วย

ในกรอบการทำงานของ ศจค. เรายังคงไว้ซึ่ง 7+1 ประเด็นนโยบายสาธารณะเป็นแกนในการขับเคลื่อน เมื่อขับเคลื่อนมาจนได้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจ คณะทำงานจึงพัฒนากลไกใหม่ อาทิ ศูนย์สนับสนุนวิชาการเฉพาะประเด็น (ศวฉ.) ศูนย์เรียนรู้เฉพาะประเด็น (ศร.) และศูนย์ประสานงานเฉพาะประเด็นและจัดการเรียนรู้ (ศปง.) กลไกเหล่านี้ขับเคลื่อนงานลงลึกในบางประเด็น เช่น การพัฒนาและสร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนท้องถิ่น การพัฒนาระบบการดูแลเด็กปฐมวัยโดยชุมชนท้องถิ่น การควบคุมยาสูบ การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อลดอุบัติเหตุ การพัฒนาระบบอาหารชุมชน ฯลฯ โดยยังคงใช้โมเดลตัวคุณด้วยเราเชื่อว่าการพัฒนาเรื่องหนึ่งจักส่งผลกระทบต่อส่วนงานในมิติอื่นๆ อย่างมีนัยยะสำคัญ อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่เปิดกว้างให้ชุมชนท้องถิ่นที่เคยทำงานร่วมกับเรา ได้ทำงานต่อ หรือชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เคยทำงานกับเรา ได้มีจุดร่วมและเริ่มต้นทำงานกับเราได้ โดยทั้งหมด แน่อนว่าต้องการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ แต่ที่สุดแล้ว ก็หวังว่าแรงกระเพื่อม จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายต่อไป

ตลอดระยะเวลาหลายปี ที่สำนัก 3 ขับเคลื่อนงานโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เรามุ่งสร้างวัฒนธรรม

ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถให้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลายด้าน รวมถึงกระบวนการสร้างผู้นำให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งถือเป็น 'แก่น' และ 'กลไก' สำคัญในการเอาพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางที่จะสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน

นอกจากนี้ ในห้วงปีที่ผ่านมา เรายังพบว่างานที่ดำเนินอยู่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งรัฐบาลไทยได้กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของทิศทางการพัฒนาประเทศไทย เมื่อมองตรงนี้ เราจะพบว่า จังหวะก้าวและทิศทาง การเดินของเราเป็นสิ่งที่ไม่ใช่แค่ประเทศไทยต้องการ แต่เป็นสิ่งที่โลกใบนี้ต้องการด้วย

งานพัฒนาที่เกิดขึ้น ต้องยกเครดิตให้แก่ทุนดั้งเดิมของชุมชน สิ่งที่สำคัญ 3 ทำ คือการเข้าไปต่อยอดงานที่ชุมชนทำอยู่ โดยสร้างการบูรณาการขึ้นภายใน ทั้งการจัดการคน ข้อมูล แผนชุมชนดั้งเดิม กลวิธีการทำงาน นโยบายสาธารณะ เมื่อมีข้อมูล มีแผน มีเป้าหมาย บวกกับงบประมาณ ก็ทำให้การทำงานนั้นง่ายขึ้น นอกจากนี้ สำนัก 3 ยังสร้างการบูรณาการร่วมระหว่างองค์กร ซึ่งเวลานี้ได้ลงนามข้อตกลง เพื่อผลักดัน 1 แผน 1 ตำบล ร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการพัฒนาชุมชน และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เชื่อว่าน่าจะลดปัญหาความซ้ำซ้อนของข้อมูลลง และส่งผลให้การผลักดันกิจกรรมพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ถึงที่สุดแล้ว สสส. โดยสำนัก 3 ก็ขอเป็นส่วนหนึ่งในการสานต่อเจตนารมณ์ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่อยากเห็นประชาชนคนไทยมีความสุข สดชื่นสดใส รู้เท่าทันตัวเอง เท่าทันโลก มีทักษะ มีความรู้ในการสร้างชุมชนให้มีความสามัคคี ป้องกันสิ่งชั่วร้ายจากภายนอก เพื่อร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง มีสุขภาพที่ดีครบทั้ง 4 มิติ อันได้แก่กาย จิตใจ ปัญญา สังคม และปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทยให้มีความมั่นคงสืบไป

ดวงพร เฮงบุณยพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาพระดับชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

สารบัญ

6 | บทนำ

12 | ทักทายเจ้าบ้าน

18 | บ้านหนองหัวช้าง หมู่บ้านจัดการตนเอง

20 | กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองหัวช้าง

24 | กลุ่มผลิตข้าวชุมชน

26 | สุขศาลา

30 | เกษตรกรรมยั่งยืน

32 | 1 ไร่ 1 แสน

38 | สัมภาษณ์ตามวิถีชุมชน ภาค 1

40 | กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

44 | กลุ่มสวนสมุนไพรนวดแผนไทย

48 | หมู่บ้านเผาถ่าน

50 | กลุ่มเย็บกระเป๋าหนัง

52 | กินอึมนอนอุ่น

54 | โฮมสเตย์แม่บัวโล

58 | พลังงานทดแทน

60 | กลุ่มปั้นเตาประหยัดพลังงาน

64 | วัฒนธรรม

66 | บายศรีและสรภัญญะ

70 | สัมมาชีพตามวิถีชุมชน ภาค 2

72 | กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านเหล่ากลาง

76 | กลุ่มดอกไม้จันทร์

78 | กลุ่มทำไข่เค็มสมุนไพร

80 | กลุ่มประมงปลาน้ำจืด

84 | สวัสดิการของคนกลางหมื่น

86 | ป้อมยามอุ่นใจ และ อปพร.

90 | สามหกห้า

92 | ชมรมผู้สูงอายุ

94 | บทส่งท้าย

บทนำ

Introduction

พยากรณ์อากาศบอกว่าฝนจะตก
ถ้าเป็นปีที่แล้วมา ผมคงไม่เชื่อ แต่สำหรับ
ปีนี้ ต้องเชื่อไว้ก่อน เพราะฝนเริ่มตกตั้งแต่
เดือนมีนาคมแล้ว และตกต่อเนื่องเรื่อยมา
แทบทุกสัปดาห์

ฤดูกาลส่งผลต่อชีวิตของคนเราต่างกัน ไปตามบริบทแวดล้อม คนเมืองอาจบ่น ขณะที่คนชนบทปิติยินดี แต่ไม่ว่าจะบ่นหรือชื่นชม เราต่างต้องอยู่ร่วมกับทุกฤดูกาล เหมือนสีสนหนึ่งขงชีวิต

ชีวิตช่วงนี้ ผมเป็นทั้งส่วนหนึ่งของเมือง และส่วนหนึ่งของชนบท เพราะต้องเดินทางไปมา ครึ่งสัปดาห์อยู่ชนบท อีกครึ่งอยู่ในเมือง เป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่ดี

ผมออกจากบ้านตั้งแต่เช้ามืด เพื่อขึ้นเครื่องบินมายังจังหวัดขอนแก่น แต่จุดหมายปลายทางที่แท้จริงคือตำบลกลางหมื่น อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ลงจากเครื่องบินเรียบร้อย ตอนนี่ที่ต้องทำคือนั่งรอ ผมย้อนคิดถึงครั้งก่อนที่มาจังหวัดกาฬสินธุ์ คราวนั้นไปลงที่จังหวัดร้อยเอ็ด เพราะใกล้กับอำเภอกุฉินารายณ์มากกว่า ผมได้ไปเห็นด้วยตาตัวเองแล้วว่า กาฬสินธุ์เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ ดินดีน้ำดี และมีวัฒนธรรมอันน่าสนใจ

นี่จึงเป็นครั้งแรกที่ผมจะเดินทางเข้าอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ลองสืบค้นข้อมูลดูพบว่าคนฝั่งอำเภอเมืองเป็นชาวลาวเวียงหรือเป็นคนลาวจากเวียงจันทน์ ผิดกับอำเภอกุฉินารายณ์ ที่มีชาวภูไทอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ โดยชาวภูไทนี้ คือคนลาวจากทางตอนเหนือที่เดินทางเข้ามาตั้งรกราก

เสียงโทรศัพท์ดังขึ้น ผมรีบกดรับ ได้ยินเสียงของ **สุพจน์ พิสุรราช** ปลัดเทศบาลตำบล

กลางหมื่น ปลัดสุพจน์ชี้แจงว่าเปลี่ยนแผนเล็กน้อย ด้วยรถยนต์ของเทศบาลมีปัญหา เลยมารับผมด้วยตัวเอง

ผมเดินออกมาขึ้นรถ เห็นปลัดสุพจน์โบกมือให้ผ่านหน้าต่างฝั่งคนนั่ง เมื่อขึ้นไปจึงได้รับการแนะนำให้รู้จักกับ **พิพัฒน์พงศ์ โกมาร** ผู้อำนวยการกองการศึกษา ที่วันนี้ชวนอาสา มาช่วยเป็นพลขับ

จากสนามบินขอนแก่นถึงอำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ ระยะทางประมาณ 78 กิโลเมตร ปลัดสุพจน์กล่าวว่า จากตัวเมืองยังต้องขับรถไปอีกประมาณ 24 กิโลเมตรกว่าจะถึงตำบลกลางหมื่น

ฟังจากระยะทางแล้ว โกลไม่ใช่น้อยเลย คำนวณเวลาน่าจะไม่น้อยกว่าหนึ่งชั่วโมงครึ่ง คิดเสียว่าใช้เวลานี้ทำความเข้าใจตำบลกลางหมื่นก่อน

ตำบลนี้ประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน คือ บ้านกลางหมื่น หมู่ที่ 1 บ้านหนองกลางโคก หมู่ที่ 2 บ้านหนองหัวช้าง หมู่ที่ 3 บ้านห้วยน้ำคำ หมู่ที่ 4 บ้านห้วยตุมเหนือ หมู่ที่ 5 บ้านห้วยตุมใต้ หมู่ที่ 6 บ้านคำบอน หมู่ที่ 7 บ้านน้ำบัน หมู่ที่ 8 บ้านเหล่ากลาง หมู่ที่ 9 บ้านโคกอุดม หมู่ที่ 10 บ้านวังแสนคำ หมู่ที่ 11 และบ้านท่าสำราญ หมู่ที่ 12 ตั้งเดิมเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เพิ่งมายกฐานะเป็นเทศบาลตำบลกลางหมื่นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2552

สุพจน์ พิสุรราช

หลายคนสับสนระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล กับเทศบาล เท่าที่ผมลองแลกเปลี่ยนกับคนที่ทำงานในสององค์กรนี้ รูปแบบเทศบาลเป็นการปกครองท้องถิ่นที่มีความเป็นสากลมากกว่า มีอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายมากกว่า ขณะที่ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภา มีอำนาจหน้าที่คล้ายกัน แต่ต่างกันด้วยจำนวนสมาชิก ซึ่งเวลานี้ทางสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ หรือ สปท. ได้ตอบรับการยกฐานะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาล และควรรวมท้องถิ่นขนาดเล็กเข้ากับท้องถิ่นขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ เพื่อให้ระบบบริหารราชการมีภาระค่าใช้จ่ายลดลง แต่เป็นเรื่องที่ต้องรอดูกันต่อไป

ปลัดสุพจน์เล่าว่า ตอนนี้อยู่ที่ตำบลวุ่นอยู่กับการเตรียม 'รับรุ่น' ด้วยเทศบาลตำบล

ไพจิตร ศรีขันธุ์

กลางหมื่นเข้าร่วมโครงการตำบลสุขภาพะกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือ สสส. โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพะชุมชน หรือสำนัก 3 ทำให้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเครือข่าย 20 แห่งต่อคิวเข้ามาเรียนรู้แบ่งเป็นรุ่นละ 2 แห่งรวม 10 รุ่น และพฤษภาคมนี้เป็นวันแรกของรุ่นที่หนึ่ง

อย่างนี้ผมต้องเรียกตัวเองว่าเป็น 'รุ่นศูนย์' เพราะชิงมาเรียนรู้ก่อนรุ่นที่หนึ่ง คิดแล้วชักตื่นเต้น ปลัดสุพจน์บอกว่า ตอนนีช่าวบ้านก็ตื่นเต้นกันถ้วนหน้า เติมเปี่ยมด้วยความกระตือรือร้น ไม่อยากเชื่อเลยช่าวบ้านธรรมดาจะลุกขึ้นมายืนถือไมค์ บรรยายเรื่องราวให้ผู้อื่นฟัง

ระหว่างทาง ปลัดสุพจน์พาผมแะกินข้าวเช้า ผมว่าให้รวมข้าวเที่ยงไว้ด้วยกันเลยพอถึงตำบลกลางหมื่นจะได้เริ่มเที่ยวชม

แหล่งเรียนรู้ทันที แล้วย่อยกินอีกรอบตอนเย็นถึงถิ่นก็ต้องกินอาหารอีสาน ไก่ย่าง ส้มตำ หมกเห็ด หมกปลา อย่างนี้ถึงจะพูดได้เต็มปากว่ามาอีสาน

ผมรีบกินรีบเดินทาง ปลัดสุพจน์นัดแหล่งเรียนรู้ไว้ให้แล้ว เกรงช่าวพวกเขาจะรอกันนาน ผมกลับไปหลังมืออาหาร ตื่นมาอีกครั้งพบว่ารถจอดนึ่งสนิท พี่พิพัฒน์พงค์แะเอาของนั่นเอง จากนั้นเดินทางต่ออีกไม่ถึงสิบนาทีก็ถึงสำนักงานเทศบาลตำบลกลางหมื่น เห็นเจ้าหน้าที่มาเตรียมงานสำหรับวันพฤษภาคมนี้ บรรยายภาคศีกคักทีเดียว

ปลัดสุพจน์เข้าไปในสำนักงาน ก่อนกลับออกมาพร้อมกับ **ไพจิตร ศรีขันธุ์** นักพัฒนาชุมชนประจำเทศบาลตำบลกลางหมื่น เมื่อครบองค์แล้ว ล้อจึงเริ่มหมุน มุ่งสู่จุดหมายต่างๆ...

ทักทายเจ้าบ้าน

Say hello

ผมได้คุยกับ สุนิตย์ รุทเทวิน นายก
เทศมนตรีตำบลกลางหมื่นก่อนเดินทางกลับ
หลังจากที่ได้เห็นทุกซอกมุมของตำบล
กลางหมื่นแล้ว

สุนิตย์ รุทเทวิน

นายกฯ สุนิตย์ เป็นคนบ้านห้วยตูม หมู่ที่ 5 ระยะทางจากบ้านห้วยตูมถึงสำนักงานเทศบาลตำบลกลางหมื่น ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านหนองหัวช้าง หมู่ที่ 3 ห่างกัน 18 กิโลเมตร

ต้องทำความเข้าใจก่อนว่าตำบลกลางหมื่น มี 12 หมู่บ้าน โดยแบ่งเป็น 2 โซน โซนละ 6 หมู่บ้าน ดูให้ง่ายคือดูตามเขตความรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ รพ.สต. ซึ่งมี 2 แห่ง คือ รพ.สต. เหล่ากลาง และ รพ.สต. น้ำบูน

นายกฯ สุนิตย์อธิบายว่า ต้องแบ่งโซนเพราะความแตกต่างทางบริบท อย่างโซนกลางหมื่น เป็นชุมชนลาวเวียงดั้งเดิม มีวัฒนธรรมเข้มแข็ง ประกอบอาชีพทำไร่่อ้อยทำนา ขณะที่โซนห้วยตูม ซึ่งเป็นบ้านของนายกฯ สุนิตย์ อยู่ค่อนข้างไกล มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ สังเกตได้จากชื่อคุ่ม เช่น คุ่มพญา คุ่มโนนนิโกร ด้านอาชีพก็หลากหลายเช่นกัน ทั้งประมง ทำไร่ ทำนา หรืออย่างบ้านคำบอน หมู่ที่ 7 เผาถ่านกันทั้งหมู่บ้าน

จุดเด่นอย่างหนึ่งของโซนห้วยตูม คือ มีอ่างเก็บน้ำห้วยแกง คนที่อยู่แถวอ่างเก็บน้ำจึงทำอาชีพประมง จับปลาขาย ทั้งยังแปรรูปเป็นปลาร้า ปลาส้ม และในอนาคตทางเทศบาลมีแผนจะทำให้พื้นที่รอบอ่างเป็นแหล่งท่องเที่ยวประจำตำบล

ในเรื่องงานพัฒนา และการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน โซนกลางหมื่นรวมตัวกันได้ง่ายกว่าโซนห้วยตูม ด้วยเป็นชุมชนดั้งเดิม เสมือน

ครอบครัวใหญ่ที่ผู้คนรู้จักมักคุ้น ผิดกับห้วยตูมที่มีความหลากหลาย การทำงานในพื้นที่จึงต้องทำความเข้าใจ และปรับกันไป ตามบริบท โดยเทศบาลตำบลกลางหมื่น จัดผู้นำสัญจรเดือนละหนึ่งครั้ง เวียนไปตามหมู่บ้าน เพื่อรับฟังปัญหา รวมถึงแจ้งให้ทราบว่าเทศบาลได้ดำเนินการเรื่องใดไปบ้าง

เมื่อเข้าไปรับปัญหามาแล้ว นายกฯ สุนิตย์จะ มอบหมายงานให้รองนายกเทศมนตรีทั้งสองคน ส่วนช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม ทางเจ้าหน้าที่จะลงประชาคมเพื่อจัดทำแผนชุมชน

นายกฯ สุนิตย์บอกกับผมว่า ระยะหลังมานี้ ชุมชนตื่นตัว ให้ความสนใจมาปรึกษากันมากขึ้น เพราะทุกเรื่องที่เสนอมา ทางเทศบาลเก็บรายละเอียดไว้

“สมัยก่อนแซวกันว่า ประชาคมครึ่งหนึ่งต้องมีผงซุส น้ำปลา แต่ในฐานะนายกฯ เราไม่อยากจะปลุกผิงสิ่งนี้ อยากให้ผลงานเป็นตัวชี้วัด สิ่งที่เขาสะท้อน เรารับฟัง และนำมาทำ เขาก็อยากมา” นายกฯ สุนิตย์กล่าว

นอกจากนี้ยังมีเสียงไร้สายที่ทางเทศบาลใช้ประชาสัมพันธ์ ทั้งงานบุญ ประเพณี รณรงค์กวาดขันลูกน้ำยุงลาย และอีกหลายเรื่องราว ซึ่งนายกฯ สุนิตย์มองว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและความใกล้ชิด

สำหรับงานบริการสาธารณะอื่นๆ อย่างที่กล่าวไปแล้วว่า ตำบลกลางหมื่นมี รพ.สต. เหล่ากลาง และ รพ.สต. น้ำบูน ให้บริการ

ใน 2 โซน โดยเทศบาลส่งเสริมให้ รพ.สต. ทั้งสองแห่งเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับตำบล เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ แล้วยังมีทีมกู้ชีพคอยเป็นหน่วยสนับสนุน ให้บริการแก่ผู้ที่มีภาวะเจ็บป่วยฉุกเฉินตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งนายกฯ สุนิตย์เสริมว่า ทีมกู้ชีพของที่นี่ให้บริการรับส่งคนป่วยไปกลับโรงพยาบาลด้วยผู้ป่วยเรือจ้างหลายคนมีฐานะยากจนสิ่งใดที่บริการชุมชนได้ ทางเทศบาลก็ยินดีทำ

ด้านการศึกษา ตำบลกลางหมื่นมีโรงเรียนในพื้นที่ 3 แห่ง คือโรงเรียนหนองหัวช้าง โรงเรียนกลางหมื่นสงเคราะห์ เป็นโรงเรียนประถมศึกษา แต่ความที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองผู้คนมีทางเลือก จำนวนนักเรียนจึงไม่มากนักเป็นเหตุให้ทั้งสองโรงเรียนใช้ระบบเรียนรวมแบ่งชั้นกันรับผิดชอบ โดยมีรถรับส่งระหว่างบ้านกลางหมื่นกับบ้านหนองหัวช้าง ส่วนโรงเรียนอีกแห่ง คือโรงเรียนห้วยดุมวิทยาคาร ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส ดูแลโซนห้วยดุมทั้งหมด

จุดเด่นอีกเรื่องของตำบลกลางหมื่น คือพลังงานทดแทน นายกฯ สุนิตย์พูดถึงแนวทางการพัฒนาตั้งแต่เข้ามารับตำแหน่งในปี

2552 ว่า สมัยแรกเน้นเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน กระทั่งได้รับเลือกเป็นครั้งที่สอง จึงหันมาเน้นเรื่องกลุ่มอาชีพ ตลอดจนเรื่องพลังงานทดแทน

“โชคดีที่เราได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตกาฬสินธุ์* พาไปดูงาน สร้างนักวิจัยชุมชน และสอนชาวบ้านปั้นเตา แล้วก็มาช่วยต่อยอดการเผาถ่านในบ้านคำบอน โดยเข้ามาทำวิจัยเรื่องถ่าน เห็นเรื่องมลพิษ จึงคิดค้นถ่านไร้ควันที่ทำจากกาบอ้อย ซึ่งเวลานี้ใกล้สำเร็จแล้ว นอกจากนี้ยังแปรรูปถ่านเป็นสบู่ชารโคล” นายกฯ สุนิตย์เล่า

ส่วนเรื่องอาชีพ ตอนนี้ตำบลกลางหมื่นมีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ผลผลิตสินค้าออกมาแตกต่างกันไป เมื่อมีสินค้าก็ต้องมีตลาด ทางเทศบาลตำบลกลางหมื่นจึงจัดหาพื้นที่เพื่อทำตลาดร้านค้าชุมชน พร้อมทั้งตั้งกฎกติกา ถ้าเป็นของกิน ต้องปลอดภัย ราคาต้องเป็นมิตร รวมถึงเน้นการแบ่งปันพื้นที่ และแบ่งปันสินค้า

ถึงตรงนี้ฟ้าข้างนอกเริ่มมืด และฝนก็หยุดแล้ว นายกฯ สุนิตย์ชวนผมกินข้าวเย็นด้วยกันก่อนออกเดินทาง...

---

*วันที่ 8 กันยายน 2558 มีการลงประกาศ ‘พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ พ.ศ.2558’ ในราชกิจจานุเบกษา ส่งผลให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอิสาน วิทยาเขตกาฬสินธุ์ สิ้นสุดความเป็นสถาบันอุดมศึกษาในวินัดตจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และเป็นการควบรวมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอิสาน วิทยาเขตกาฬสินธุ์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ จัดตั้งขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

บ้านหนองหัวช้าง หมู่บ้านจัดการตนเอง

Self-managed village

ศูนย์บริการสาธารณสุขและสุขภาพ
บ้านหนองหัวช้าง หมู่ที่ 3 (เทศบาลตำบลบ้านช้าง)

ปลัดสุพจน์และพี่ไพจิตรพาผมมายัง
ศาลาประชาคม บ้านหนองหัวช้าง หมู่ที่ 3
เพื่อเยี่ยมชมกลุ่มต่างๆ ของหมู่บ้านนี้ จุดเด่น
ของที่นี่คือการฝึกกำลังกันของชาวบ้าน
โดยมีแกนนำคนสำคัญอย่างกำนันตำบล
กลางหมื่น ผู้ที่ปลัดสุพจน์บอกว่า ไม่เหมือน
กำนันของที่ไหน

“ผมไม่เคยเจอกำนันที่ทำงานสาธารณะ
แบบนี้ มีจิตอาสาแบบนี้” ปลัดสุพจน์กล่าว
จริงเท็จแค่ไหน ต้องรอเจอตัวจริง...

พรุ่งนี้เป็นวันเริ่มต้นการเรียนรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเครือข่าย ที่บ้านหนองหัวช้าง หมู่ที่ 3 จึงศึกษาค้นเป็นพิเศษ สมาชิกกลุ่มต่างเดินทางมารวมตัวกันโดยพร้อมเพรียง แลมายังนัดกันใส่เสื้อพื้นเมืองอีกต่างหาก

พี่ไพจิตรแนะนำให้ผมรู้จักกับ **สนามมาตรฐานอำพร** ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองหัวช้าง เรานั่งกันบนพื้นมีเสื่อปูรองกันหนึ่งชั้น รายล้อมด้วยกลุ่มสมาชิกที่คอยให้กำลังใจหัวหน้าทีม แทบทั้งสิ้นเป็นแม่บ้าน

กลุ่มของแม่ๆ เริ่มต้นในปี 2544 แม่สนามเล่าว่า เวลานั้นตำบลกลางหมื่นประสบปัญหาภัยแล้ง ชาวบ้านเลยรวมกลุ่มกัน เพื่อขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบลกลางหมื่น ซึ่งตอบรับคำขอด้วยการให้กลุ่มนี้ยืมเงิน 70,000 บาท โดยมีกำหนดการใช้คืนภายในระยะเวลา 5 ปี และไม่มีดอกเบี้ย

เงินจำนวนดังกล่าว ชาวบ้านนำมาปล่อยกู้ยืมในหมู่สมาชิก ซึ่งมีอยู่ 60 คน ส่วนใหญ่นำไปซื้อปุ๋ย ด้วยคนบ้านหนองหัวช้างประกอบอาชีพเกษตรกรรมกันถ้วนหน้า มีพืช

เศรษฐกิจตั้งแต่อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา และข้าว

หลังจากตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้หนึ่งปี จึงเริ่มกิจกรรมออมรายเดือน โดยแบ่งเป็นสัปดาห์จะปกติ และสัปดาห์พิเศษ สมาชิกคนหนึ่งต้องออมไม่น้อยกว่า 10 บาทต่อเดือน

“ตัวสัปดาห์ปกตินี้ กลุ่มบังคับเท่ากันหมด เช่น เดือนหนึ่งสมาชิกออม 100 บาท จะบันทึกเป็นสัปดาห์ปกติ 10 บาท และสัปดาห์พิเศษ 90 บาท” แม่สนามอธิบาย

คนมีมากออมมาก มีน้อยออมน้อย กลุ่มไม่มีเพดาน โดยออมกันทุกวันที่ 28 ของทุกเดือน ทางกรรมการจะรวบรวมเงิน และนำเข้าฝากธนาคารกรุงไทยประมาณวันที่ 2 ของเดือนถัดไป

ขณะที่เงินยืมจาก อบต.กลางหมื่น กลุ่มปล่อยยืมปีละ 2 ช่วง คือเดือนมิถุนายน และเดือนธันวาคม คิดดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน แต่ในช่วงหลังทางสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ให้ปรับลดดอกเบี้ยเหลือร้อยละ 1 ต่อเดือน เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

สนาม มาตราอำพร

พอครบกำหนด 5 ปี กลุ่มดำเนินการส่งเงินคืน อบต.กลางหมื่น โดยเก็บดอกเบี้ยวไว้เป็นทุนต่อยอดงานของกลุ่ม ร่วมกับเงินออมจากสมาชิก

ทุกวันนี้ระเบียบการกู้ยืมยังคงยึดช่วงปลายเดือนมิถุนายนและปลายเดือนธันวาคม เพดานการกู้ยืมอยู่ที่ 3,000 บาท นอกจากนี้ยังมีเงินกู้ฉุกเฉิน ซึ่งปล่อยระยะเวลาไม่เกิน 5 วัน คิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 โดยผู้กู้ต้องมีผู้ค้ำประกัน และใช้เงินออมของตัวเองค้ำประกันด้วย

เมื่อถึงช่วงเวลานัดเงิน ทางคณะกรรมการจะกระจายข่าว เพื่อเก็บเงิน โดยนำเงินไปผ่านบัญชีทุกครั้ง

สำหรับผลกำไร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองหัวช้างมิได้นำมาปันผล

แต่ใช้วิธีจัดสรรเป็นสาธารณประโยชน์ อย่าง เสียค่าน้ำ ค่าไฟ ให้แก่วัดสว่างหนองหัวช้าง เดือนละ 1,000 บาท รวมถึงบริจาคให้หมู่บ้าน ตามสมควรเวลาว่างมีกิจกรรม

“ในอนาคต เราตั้งใจเอาประโยชน์ที่ได้รับ จากเงินกู้ฉุกเฉิน มาปันผลให้สมาชิก ส่วน ตอนนี้ที่สมาชิกจะได้ คือสวัสดิการ โดยกลุ่ม มอบเงินช่วยเหลือกรณีเสียชีวิตให้แก่สมาชิก เงินออม 500 บาท” แม่สนามบอก

ด้านคณะกรรมการนั้นไม่ได้รับคำตอบแทน และประหยัดกระทั่งค่าใช้จ่ายในการเดินทาง โดยฝากผู้นำหมู่บ้านซึ่งมักเข้าไปประชุมที่อำเภอ ตอนต้นเดือน เป็นธุระนำเงินเข้าธนาคารให้

ทุกวันนี้กลุ่มมีสมาชิก 326 คน มีเงินกู้ หมุนเวียน 190,000 บาท และเงินออม

172,000 บาท ผมเทียบจำนวนเงินกับ ระยะเวลาแล้วเกิดความสงสัย แม่สนามจึง ไขข้อข้องใจให้ว่า การออมของกลุ่มไม่ค่อย ต่อเนื่อง กระทบปี 2558 บ้านหนองหัวช้าง เข้าประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของ อำเภอ โดยมีกลุ่มออมทรัพย์เป็นหนึ่งใน กิจกรรม ทางกลุ่มเลยรวมพลังกลับมาออม กันอย่างจริงจัง และในเดือนมิถุนายนนี้ (2560) กลุ่มจะปรับขั้นต่ำของสัจจะปกติเป็น 20 บาท

ผมลูกไปดูสมุดคู่ฝาก ซึ่งได้รับการจัด เรียงเป็นวงกลมไว้ในโตก สมาชิกในเสื้อ สีชมพูแกมม่วงเริ่มลุกขึ้นมาช่วยกันนำเสนอ ผมจึงถือโอกาสที่ทุกคนยืนรวมกัน จับถ่ายรูป เสียเลย...

กลุ่มผลิตข้าวชุมชน

บ้านหนองหัวช้างไม่มีผู้ใหญ่บ้าน เพราะเป็นหมู่ที่มีกำนัน ปลัดสุพจน์บอกกับผมระหว่างนั่งรถมาด้วยกันว่า กำนันตำบลกลางหมื่นเป็นคนที่มีจิตสาธารณะ ทำงานเพื่อส่วนรวมเสมอมา

ผมเดินทางมายังบ้านของ **ณรงค์ ดลปิดชา** กำนันตำบลกลางหมื่น และประธานกลุ่มผลิตข้าวชุมชน ที่นี่เป็นที่ทำการของกลุ่มผลิตข้าวชุมชน และยังเป็นสุศาลาด้วย

ฤดูกาลผลิตข้าวรอบใหม่กำลังจะมาถึง แต่เวลานี้พื้นที่ปลูกข้าวลดลงมาก ด้วยราคาข้าวรับซื้อต่ำ ประกอบกับมีพืชเศรษฐกิจอย่างอ้อย มันสำปะหลัง และยางพาราเข้ามา

ในปี 2546 **ทรงพล เมฆประยูร** เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ เป็นผู้แนะนำให้คนบ้านหนองหัวช้างจัดตั้งกลุ่มผลิตข้าวชุมชน เพื่อร่วมโครงการโรงเรียนข้าวชุมชน กับสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ โดยมี **จวน จันทรสุวรรณ** ซึ่งเป็นกำนันตำบลกลางหมื่นในเวลานั้น เป็นประธานกลุ่มคนแรก

ทางกลุ่มร่วมกันลงหุ้น หุ้นละ 100 บาท มีสมาชิกเริ่มแรก 31 คน เป็นคนในบ้านหนองหัวช้างทั้งหมด ขณะที่ทางเกษตรอำเภอมอบพันธุ์ข้าว 2 ตัน หรือ 80 กระสอบ และปุ๋ย 31 กระสอบ มาให้กลุ่มบริหารจัดการเอง

กำนันณรงค์เล่าว่า กลุ่มใช้วิธีให้สมาชิกยืมพันธุ์ข้าว โดยกำหนดดกดีกาไว้ว่า ยืม 1 กิโลกรัม ให้ส่งคืน 2 กิโลกรัม เพื่อให้มีทุนงอกเงยสำหรับต่อยอด

นอกจากนี้ กลุ่มยังจัดทำแปลงสาธิต โดยเลือกเอาแปลงของสมาชิก แล้วแบ่งเป็นแปลงทำเคมี แปลงชีวภาพ และแปลงปุ๋ยคอก เพื่อทดลองดูผลลัพธ์เปรียบเทียบกับ

“แปลงปุ๋ยคอกให้ผลลัพธ์ดีที่สุด ข้าวตั้งรวงแข็งแรง ส่วนแปลงเคมี ดีในระยะแรก พอนานไปใบเริ่มไหม้ มีหนอน และแปลงชีวภาพ ซึ่งใช้น้ำหมักหอยเชอรี่ ให้ผลลัพธ์ที่ดีเช่นเดียวกับปุ๋ยคอก แต่คิดว่าต้องใช้แรงงานมากกว่า ด้วยต้องพ่นหลายครั้ง” กำนันณรงค์แจกแจงให้ฟัง

ส่วนข้าวที่ชาวบ้านยืมไป เมื่อได้รับกลับคืนมาหลากหลายพันธุ์กลุ่มจึงนำไปขาย ขณะที่พันธุ์ข้าวสำหรับฤดูกาลถัดไป ชาวนาแต่ละคนจะทาเก็บไว้ คนละประมาณ 100 กิโลกรัม เป็นข้าวอินทรีย์ทั้งหมด

ณรงค์ ชลปิดชา

พันธุ์ข้าวแถบนี้ คือข้าวเหนียว กข6 ผมถามถึงวิธีคัดพันธุ์ กำหนดันบอกว่าต้องเดินลงแปลงในช่วงที่ข้าวเริ่มแตกกอ โดยเดินซิกแซ็กไปมา ถ้ากอไหนใหญ่กว่าเพื่อนให้คัดทิ้ง แล้วมาดูอีกครั้งตอนที่ข้าวตั้งท้อง กอไหนออกรวงก่อนให้คัดออก ใช้พื้นที่หนึ่งงานก็ได้พันธุ์ข้าวครบ 100 กิโลกรัม

เมื่อเข้าช่วงเดือนพฤษภาคม กลุ่มจะนำเงินหมุนเวียนให้สมาชิกกู้รายปี โดยนำเงินที่มีอยู่ตั้ง แล้วหารด้วยจำนวนสมาชิก 31 คน ตกเป็นเงิน 6,000 กว่าบาท ส่วนดอกเบี้ยอยู่ที่ร้อยละ 3 ต่อปี

ขณะเดียวกัน ทางสำนักงานเกษตรอำเภอมืองกาฬสินธุ์นำข้าวมาให้อีกหลายครั้ง ซึ่งทุกครั้งกลุ่มจะเฉลี่ยให้สมาชิกนำไปปักดำคนละเท่าๆ กัน และต้องส่งคืนใน

อัตราส่วนเดิม

กำหนดันณรงค์ยอมรับว่า ข้าวไม่ได้เป็นพืชอันดับหนึ่งอีกต่อไปแล้ว ที่บ้านหนองหัวช้างทุกวันนี้ปลูกข้าวประมาณ 900 ไร่ ผิดกับมันสำปะหลังที่มีมากถึง 1,200 ไร่ อ้อยอีก 800 ไร่ และยางพารา 600 ไร่

ผมฟังทุกถ้อยคำด้วยความสนใจ ถ้าสถานการณ์ยังเป็นแบบนี้ ผมว่าพื้นที่ปลูกข้าวน่าจะลดลงอีกในอนาคต ชาวนาปลูกเพื่อให้มีกินเท่านั้น เป็นปัญหาที่นาอดสูสำหรับเกษตรกรไทย และคนไทยผู้บริโภคข้าวคงได้รับผลกระทบไปตามกัน

เมื่อรู้ตัวว่าเริ่มถลาลงไปในความคิดผมจึงรีบ 'ดิ้งสติ' กลับมา เราต่างต้องดิ้นรนเพื่อชีวิตของตัวเอง รวมถึงครอบครัว...

สุขศาลา

สาคร ผลถวิล **ที่เกิดขึ้น**

นอกจากเป็นกำนันแล้ว **ณรงค์ ตลปัดชา** ยังเป็นประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของตำบลกลางหมื่น พอได้มารู้จักและเห็นกระบวนการทำงานของ อสม. ที่นี่แล้ว ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า พวกเขามีจิตสาธารณะที่น่าเชิดชู

อยู่ๆ ผมก็นึกถึงศาลข้างตรงศาลากลางบ้าน เลยลองถามดู กำนันณรงค์เล่าให้ฟังว่า คนบ้านหนองหัวช้างขยับขยายมาจากบ้านกลางหมื่น ตอนแรกที่ย้ายมายังไม่มีศาล แต่พบกระดูกข้างส่วนหนึ่งในหนองน้ำ เมื่ออยู่กันไปปรากฏว่าเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง ผู้เฒ่าผู้แก่จึงเสี่ยงทาย แล้วตั้งศาลขึ้นในเดือน 7 ตามปฏิทินจันทรคติ และเชิญมาอยู่บ้าน

จบเรื่องศาลก็ได้เวลากลับเข้าเรื่อง บ้านหนองหัวช้างมี อสม. 11 คน ปฏิบัติงานขึ้นตรงกับ รพ.สต. เหล่ากลาง ซึ่งอยู่ห่างออกไป 3 กิโลเมตร ผมได้รับการแนะนำให้รู้จักกับ

สาคร ผลถวิล ประธาน อสม. หมู่ที่ 3 ผมเรียกเธอว่า **แม่สาคร**

กำนันณรงค์บอกว่า บ้านหนองหัวช้างมีประชากรราว 510 คน จาก 120 ครัวเรือน ต่อมาทางจังหวัดกาฬสินธุ์ออกนโยบายให้ทุกหมู่บ้านมีสุขศาลา ซึ่งคนทั่วไปอาจคุ้นหูในชื่อศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน หรือ คสมช. โดยเริ่มดำเนินการเปลี่ยนจาก คสมช. เป็นสุขศาลาในปี 2552

แม่สาครเสริมให้ว่า ตอนเริ่มต้นนั้น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์มีงบประมาณมาให้ 20,000 บาท เงินจำนวนนี้ไม่สามารถเช่าสถานที่หรือก่อสร้างอาคารได้ ต้องอาศัยพื้นที่ศาลากลางบ้าน แต่ก็คับแคบด้วยมีกลุ่มองค์กรหลายกลุ่มมาใช้สถานที่ ภายหลังกำนันณรงค์บริจาคที่ดินหน้าบ้านติดกับถนน จึงย้ายสุขศาลามาอยู่ที่นี้จนถึงปัจจุบัน

ผมมองไปยังสุทธาสาลา เป็นอาคารชั้นเดียว ก่อสร้างอย่างเรียบง่าย เน้นการใช้งานจริง มากกว่าความสวยงาม โดยสร้างขึ้นจาก น้ำพักน้ำแรงของคนในหมู่บ้าน ที่สละทั้ง กำลังกาย กำลังทรัพย์ ตลอดจนหน่วยงาน อย่าง อบต.กลางหมื่น และ รพ.สต.เหล่ากลาง ซึ่งหนุนเสริมให้สุทธาสาลาแห่งนี้เป็นรูปเป็นร่าง อย่างที่เห็น

ส่วนบทบาทการบริการของสุทธาสาลา บ้านหนองหัวช้าง คือให้บริการปฐมพยาบาล เบื้องต้น ไม่ว่าจะป่วยเป็นไข้หวัด ท้องเสีย แผลงัดคุดต่อย หรือประสบอุบัติเหตุมีบาดแผล เล็กน้อย ก็สามารถมาใช้บริการที่นี่ ไม่ต้อง เดินทางไกล

นอกจากนี้ สุทธาสาลายังช่วยลดปริมาณ งานของ รพ.สต.เหล่ากลาง โดยในวันคลินิก เบาหวานความดัน ซึ่งตรงกับหนึ่งวันในช่วง สัปดาห์สุดท้ายของเดือน บรรดา อสม. จะมา ทำหน้าที่ตรวจคัดกรองเบาหวาน บริการ ชั่งน้ำหนัก วัดความดัน และเจาะเลือด ผู้ป่วย รายใดอาการคงที่ อสม.จะส่งประวัติไปยัง รพ.สต.เหล่ากลาง เพื่อให้จัดยา ส่วนรายใดมี อาการผิดปกติ จะรีบส่งต่อ รพ.สต.เหล่ากลาง เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพประเมินสถานการณ์ หากเป็นกรณีเร่งด่วน จะส่งตัวไปยังโรงพยาบาล จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งอยู่ห่างออกไป 25 กิโลเมตร

จุดเด่นอีกเรื่องหนึ่งของสุทธาสาลาแห่งนี้ คือการส่งเสริมให้ชาวบ้านทุกหลังคาเรือน ปลูกสมุนไพร ไว้ใช้บำรุงร่างกาย และดูแล ตัวเองเบื้องต้น อย่างไบบำรุง ดันรางจิต เป็นสมุนไพรที่มีฤทธิ์เย็น ให้นำไปต้มในน้ำ

เพื่อดื่มขับสารเคมีในเลือด แล้วยังมีสมุนไพร เช่น โพล ตะไคร้ และขมิ้นชัน เป็นวัตถุดิบ สำหรับทำลูกประคบ

พูดถึงลูกประคบ แสดงว่าต้องมีบริการ นวด แม่สาครบอกว่า สุทธาสาลาแห่งนี้มีบริการ แพทย์แผนไทย นวดผ่อนคลายให้แก่คนที่ ปวดเมื่อย โดย อสม.ทุกคนผ่านการอบรม 50 ชั่วโมง

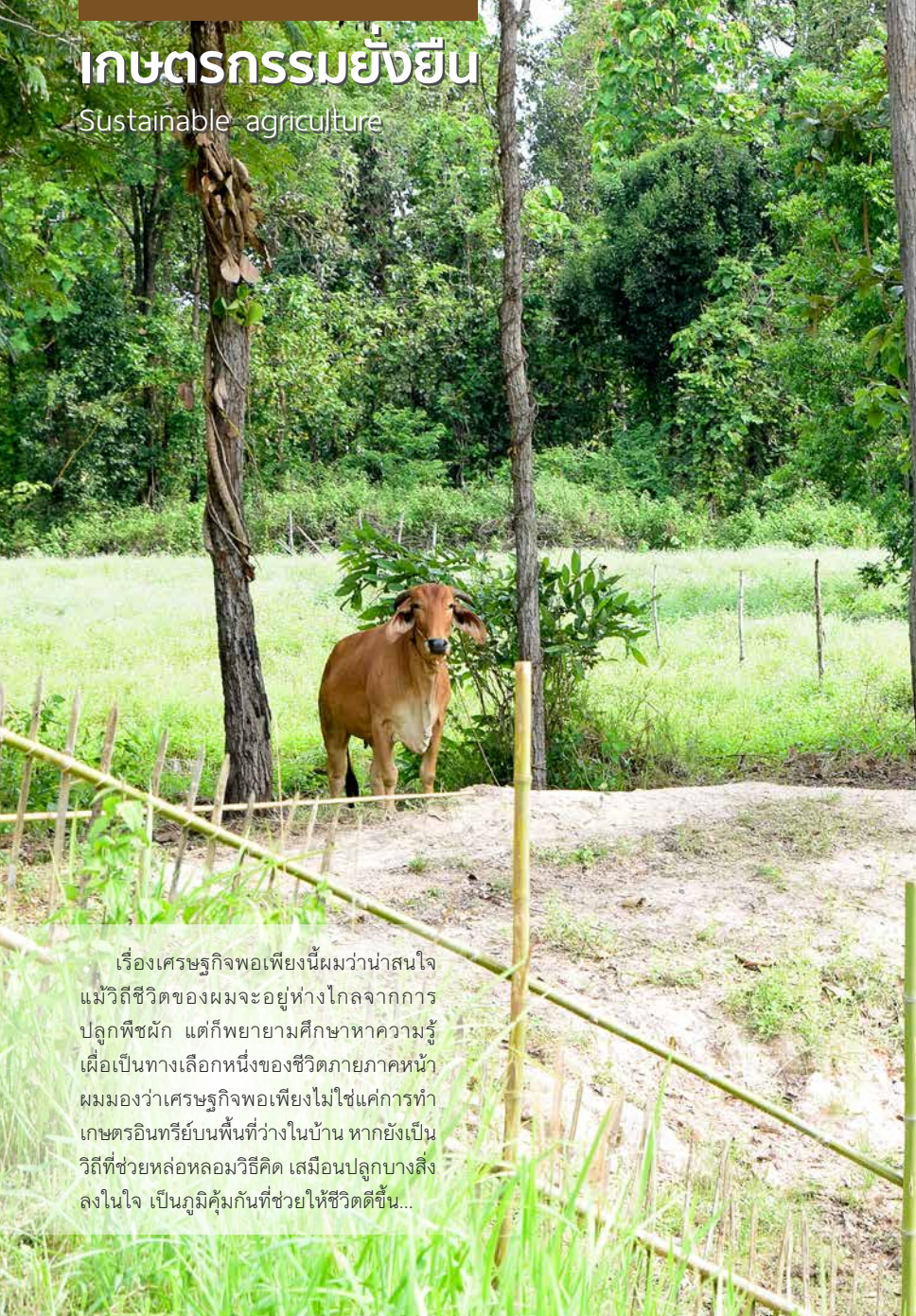
ที่นี่เปิดทำการเหมือนร้านสะดวกซื้อ แต่ละวันมีเวรประจำ 2 คน ถ้ามาแล้วไม่เจอ ให้ติดต่อเบอร์โทรศัพท์ส่วนตัว หรือเคาะ ประตูบ้านก้านันณรงค์ได้ ง่ายตายเพียงนั้น

ผมถามก้านันว่า บ้านหนองหัวช้าง มีกิจกรรมด้านสุขภาพนอกเหนือจากนี้อีกไหม เขานิ่งคิดครู่หนึ่ง ก่อนตอบว่า ที่หมู่บ้านได้ทำ โครงการชุมชนร่วมใจ ด้านภัยยาเสพติด กับ กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับตำบล ด้วยมีกลุ่มเสี่ยง และอาจมีกลุ่มแอบแฝง เข้ามา จึงคัดเลือกแกนนำครัวเรือนละหนึ่งคน มาเข้ารับการอบรมความรู้ เชิญวิทยากรจาก สถานีตำรวจภูธรกาฬสินธุ์มาพูดเรื่องโทษ ของยาเสพติด ความเข้มงวดกวดขันของ กฎหมายในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด แล้วยังทำมวลชนสัมพันธ์ โดยขอให้ส่ง เจ้าหน้าที่ตำรวจมาฝังตัวเป็นเวลาหนึ่งเดือน เพื่อช่วยสอดส่องดูแลภายในชุมชน

พูดคุยถึงตรงนี้ผมก็หันไปดูด้านหลัง เห็นเหล่า อสม.มารวมกันจนสุทธาสาลาแคบไป ถนัดตา แม่สาครพาผมไปดูเครื่องสมุนไพร ลูกประคบที่ตระเตรียมไว้ บรรยาการ ศรึกครื้นช่วยให้สัมผัสความร้อนของแดดบ่า ยไปขณะหนึ่ง...

เกษตรกรรมยั่งยืน

Sustainable agriculture

เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้ผมว่าน่าสนใจ
แม้วิถีชีวิตของผมจะอยู่ห่างไกลจากการ
ปลูกพืชผัก แต่ก็พยายามศึกษาหาความรู้
เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งของชีวิตภายใต้ภาวะ
ผมมองว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่แค่การทำ
เกษตรอินทรีย์บนพื้นที่ว่างในบ้าน หากยังเป็น
วิถีที่ช่วยหล่อหลอมวิถีคิด เสมือนปลูกบางสิ่ง
ลงในใจ เป็นภูมิคุ้มกันที่ช่วยให้ชีวิตดีขึ้น...

1 ไร่ 1 แสน

ผมยังอยู่ที่บ้านหนองหัวช้าง แต่เดินทางออกไปไกลสักหน่อย เพื่อเที่ยวชมสวนเกษตร 1 ไร่ 1 แสน ของ ชูชาติ ภูวาสโสเม เกษตรกรต้นแบบของที่นี่

เมื่อมาถึงที่ไร่ ผมเห็นเขานั่งรอกอยู่กับภรรยา และเพื่อนบ้าน พวกเขาดูแปลกใจเล็กน้อยที่ผมมาคนเดียว ผมนั่งลงบนเก้าอี้

ที่เจ้าบ้านจัดเตรียมไว้ ก่อนเชื้อเชิญให้พ่อชูชาตินั่งลงด้วยกัน

พ่อชูชาติเป็นคนอำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ แต่ก่อนรับจ้างทำนาทำไร่ กระทั่งมีคนพามาปลูกยางโมถันนี้ ต่อมาจึงแต่งงานแล้วย้ายมาอยู่ที่นี่ โดยทำอ้อย มันสำปะหลังและนาข้าว

“หลังแต่งงานไม่นาน ก็มีบุตร แล้วติดทหาร ต้องไปประจำการที่ด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี อยู่นั้น 2 ปี กลับมาบ้านก็เลือกทำเกษตร เพราะเป็นสิ่งที่คุ้นเคย” พ่อชูชาติเล่า

พอกลับมาบ้าน พ่อชูชาติปลูกทุกอย่างที่ขายได้ โดยเริ่มลงผักกาดดอก แดงหัวเสียมะเขือเทศ และถั่วฝักยาว ด้วยใช้ต้นทุนน้อยตามแนวคิด ‘ปลูกตามทุนที่มี ฟังพาดตัวเอง บ่กู้หนี้ยืมสิน’

กระทั่งลูกโตขึ้น รายได้ไม่พอรายจ่าย จึงเริ่มกู่มาลงทุนเพิ่มเติม หมุนเวียนไปตามเรื่องตามราว ทำมาเรื่อยๆ จนในปี 2555 มีเกษตรอาสาที่นับถือกันเป็นที่ป็นน้อง ชวนไปเรียนที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านโหม่น ตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยที่นั่นเป็นแม่ข่ายสอนเรื่อง 1 ไร่ 1 แสน

หลังจากได้เรียนรู้ พ่อชูชาติกลับมาเริ่มต้นทำในที่ดินของตัวเอง ใช้เวลาเพียงหนึ่งปีเจ้าหน้าที่เข้ามาประเมินพื้นที่ ผลปรากฏว่าพ่อชูชาติสอบผ่านฉลุย จนได้เป็นวิทยากรที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านโหม่น โดย

สอนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ 4 รุ่นในหนึ่งปี

จากนั้นมีวิทยากรของโครงการพลังปัญญา เข้ามาในพื้นที่เพื่อช่วยอบรมเรื่องดินเค็ม โดยพ่อชูชาติเข้าอบรมอยู่ 8 ครั้ง จนมีความรู้เรื่องการปรับปรุงดิน

บนพื้นที่ที่ากินทั้งหมดกว่า 30 ไร่ พ่อชูชาติทำนา 13 ไร่ ปลูกยางพาราเกือบ 10 ไร่ มันสำปะหลังอีกส่วนหนึ่ง และปลูกผักสวนครัวหลายชนิด นอกจากนี้ยังมีวัว 6 ตัว สระน้ำ 3 สระ รวมทั้งเห็ดฟางที่ทำในร่องยางพารา โดยเก็บขายได้ทุก 10 วัน อย่างช่วงแล้งก็ให้เห็ดนี้แหละมาจุนเจือครอบครัว

“ถ้าหมดเห็ดรุ่นนี้แล้ว จะปลูกแดงย้อนยุคเป็นแดงหวาน ให้มันเกิดขึ้น เหมือนย้อนกลับสู่วิถีเดิมที่รุ่นพ่อรุ่นแม่ทำ” พ่อชูชาติกล่าว

ทุกวันนี้ พ่อชูชาติปลูกพืชอินทรีย์ทั้งหมด ตัดวงจรกับร้านปุ๋ยอย่างสิ้นเชิงมา 4 ปีแล้ว โดยหันมาผลิตปุ๋ยใช้เอง ให้ชื่อว่า ‘ปุ๋ย 3 พลัง’ ทำจากขี้วัว ขี้ไก่ และขี้หมู อย่างละ 1 ตัน ใส่รำ 3 ปีบ หมักด้วยกากน้ำตาล 5 ลิตร ผสมเข้าด้วยกัน แล้วรดด้วยน้ำหมักหอยเชอรี่ 5 ลิตร เคล้าให้เข้ากันก็พร้อมใช้ ถ้ากลิ่นแรงให้ใส่กากน้ำตาลเพิ่ม

A photograph of a rural landscape. In the foreground, there is a pond with greenish water, reflecting the surrounding trees and sky. The pond is bordered by a simple fence made of bamboo or wooden stakes. In the middle ground, there are several banana trees and other lush green plants. The background is filled with a dense forest of tall, thin trees under a bright, slightly overcast sky. The overall scene is peaceful and natural.

ปุ๋ยสูตรนี้ได้รับรางวัลนวัตกรรมอินทรีย์วัดฤ
ดีเด่น ปี 2557 ด้วย ที่สำคัญพอชุมชนยินดี
สอนวิธีทำ แต่ไม่ยินยอมให้ตีตราขาย ครั้งหนึ่ง
เคยมีนายทุนมาขอแล้วถูกปฏิเสธไป

นอกจากนวัตกรรมปุ๋ย 3 พลังแล้ว ยังมี
น้ำหมักหอยเชอรี่สำหรับเร่งใบและบำรุงดิน
โดยใช้หอยเชอรี่ 1 ถุงปุ๋ย กากน้ำตาล 5 ลิตร
อีเอ็ม 1 ลิตร พด.2 จำนวน 1 ซอง หมักไว้
7 วัน ตักกากออก แล้วใส่ไข่ไก่ลงไป 2 แผง
หมักต่ออีก 7 วันจึงพร้อมใช้ แต่ห้ามบรรจุขวด
เพราะจะระเบิด

หากต้องการบำรุงดิน ก่อนฤดูทำนา ให้นำ น้ำหมักหอยเชอรี่ 5 ลิตร ผสมน้ำ 20 ลิตร ฉีดรองพื้น แล้วไถกลบ และเมื่อข้าวมีอายุ คืบหนึ่ง ให้ใช้น้ำหมัก 100 ซีซี ผสมน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่นเพื่อบำรุงใบ ส่วนผักสวนครัว ให้พ่นบาง ๆ

ไม่เพียงเท่านั้น พ่อชูชาติยังทำยาฆ่าแมลง นมจืด ซึ่งใช้นมจืดวัวแดงหนึ่งกล่องเล็ก เครื่องดื่มเอ็ม 150 หนึ่งขวด และผงชูรส ของละ 5 บาท หนึ่งซอง ผสมเข้าด้วยกัน แล้ว นำไปผสมน้ำก่อนใช้ฉีดไล่แมลง

ล่าสุดพ่อชูชาติไปอบรมครูบัญชี จน สามารถสอนการทำบัญชีครัวเรือนให้คนใน ชุมชนได้ เรียกว่าที่ไหนไปแล้วได้ความรู้ใหม่ๆ เขาไปหมด แถมยังรับหน้าที่เป็นครูวิชาชีพ

ของ กศน.อีกต่างหาก

เจ้าของสวนพาลมเดินชมสถานที่ ทุก อย่างก้าวที่เราเหยียบย่ำมีบทเรียนแฝงอยู่ ผมเห็นฟาร์มเห็ดในร่องยางกำลังให้ผลผลิต เป็นภูมิปัญญาที่ทำตามได้ไม่ยาก ส่วน ยางพาราอีกสักสองปีคงได้ฤกษ์กรี๊ด มะนาว ช่วงนี้ขาดน้ำไปหน่อย แต่ก็ไม่นานน่าจะดีขึ้น และฤดูทำนาก็ใกล้เข้ามามากแล้ว

ผมถามพ่อชูชาติว่า วันนี้ประสบความสำเร็จแล้วหรือยัง เขานิ่งไปครู่หนึ่ง ก่อนบอก กับผมว่า ตอนนี้ลูกเติบโต มีการศึกษา มีกินมีใช้ในครอบครัว และปีที่ผ่านมาได้ไป ตรวจสุขภาพ ก็ไม่พบสารพิษในเม็ดเลือด เป็นคำตอบกว้าง ๆ ที่ไปไกลเกินกว่าคำว่า ความสำเร็จ...

ชูชาติ ภูวาสโสม และภรรยา

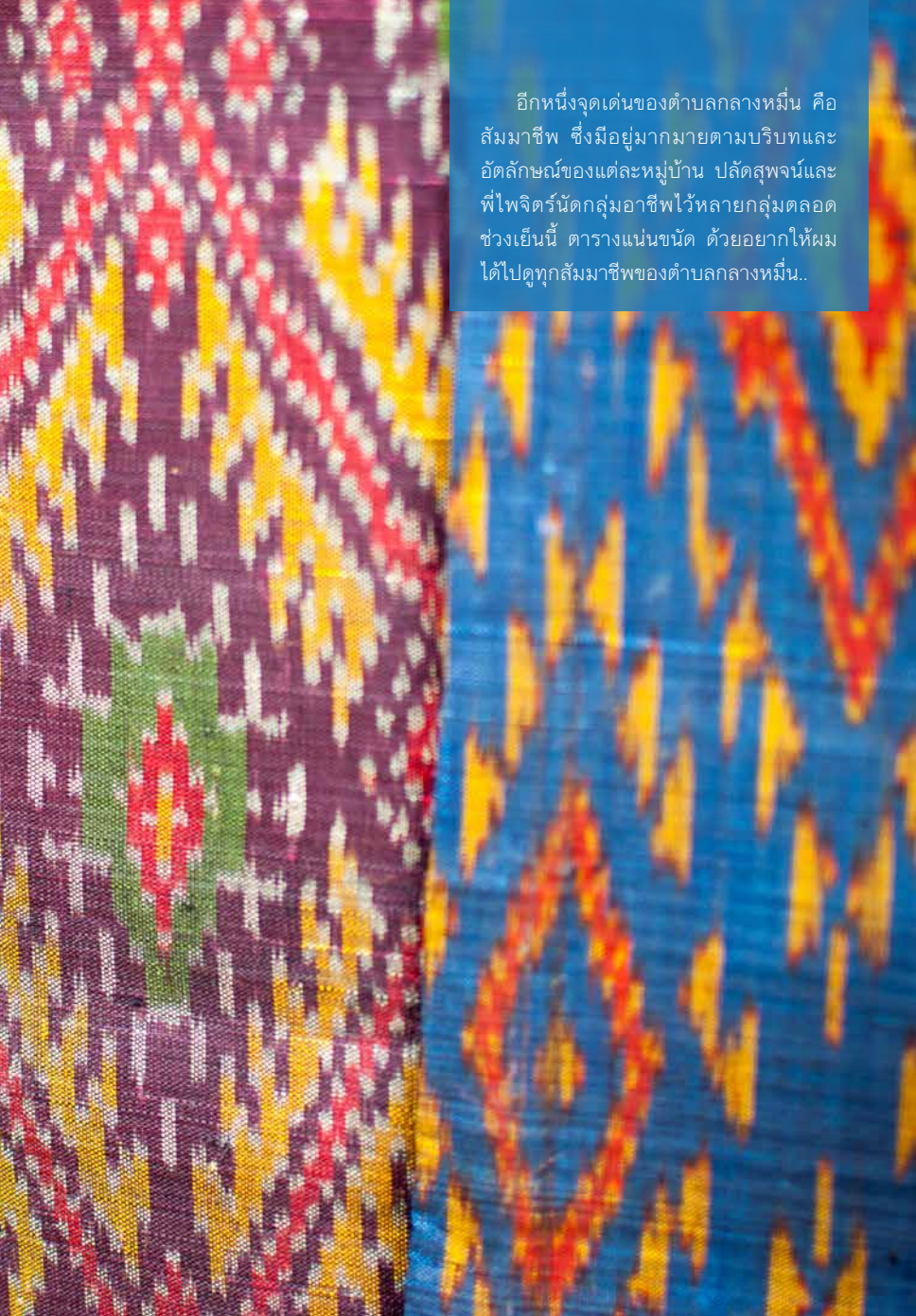
สัมภาษณ์ตามวิถีชุมชน

ภาค 1

Honest livelihood part 1

อีกหนึ่งจุดเด่นของตำบกลางหมื่น คือ ล้อมมาชีพ ซึ่งมีอยู่มากมายตามบริบทและ อัตลักษณ์ของแต่ละหมู่บ้าน ปลัดสุพจน์และ พิไพจิตรนำดกลุ่มอาชีพไว้หลายกลุ่มตลอด ช่วงเย็นนี้ ตารางแน่นขนัด ด้วยอยากให้ผม ได้ไปดูทุกล้อมาชีพของตำบกลางหมื่น..

กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

สุพิน ไชบุญ

จากบ้านหนองหัวช้าง หมู่ที่ 3 ผมเดินทาง
ต่อมายังบ้านกลางหมื่น หมู่ที่ 1 ซึ่งปลัดสุพจน์
เกรินไว้ว่า แม่บ้านที่นี้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
กันมาก

ปลัดสุพจน์แนะนำให้ผมรู้จักกับ **สุพิน
ไร่บุญ** รองประธานกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
ในเวลานั้นสมาชิกมารวมตัวกันที่บ้านของ
พี่สุพิน ทำงานกันไปตามปกติ ผมสะดุดตา
กับการสาวไหม คนในเมืองบางคนเกิดมา
ยังไม่เคยเห็น แต่ผมโชคดีที่เคยเห็นถึงสองครั้ง
คนรุ่นพ่อรุ่นแม่ของพี่สุพินส่วนใหญ่ทอผ้า
ใช้เอง แต่เวลาผ่านไป ในหมู่บ้านเหลือคน
ทอผ้าอยู่ไม่กี่คน ส่วนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
นี่ยิ่งกว่า เพราะแทบไม่เหลือเลย กระทั่งปี
2557 ทางเทศบาลตำบลกลางหมื่นรวบรวม
ชาวบ้านที่สนใจ เพื่อพาไปศึกษาดูงานที่ตำบล
نامهเขือ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

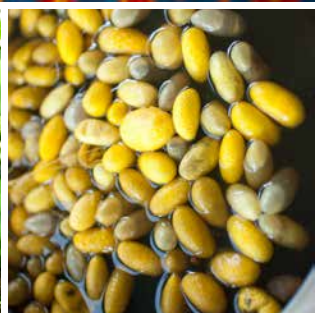
ในปีถัดมา แม่บ้าน 15 คนรวมตัวกัน
จัดตั้งกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมขึ้น โดยได้รับ

งบประมาณจากเทศบาลตำบลกลางหมื่น
จำนวน 40,000 บาท ทั้งยังเปิดให้สมาชิก
ซื้อหุ้นกันทุกเดือน ราคาหุ้นละ 20 บาท เพื่อ
เป็นเงินสะสมของกลุ่ม

การดำเนินงานของกลุ่มนี้แตกต่างจาก
ที่อื่น ตรงที่มีตลาดมารอตั้งแต่เริ่มต้น
เนื่องจากทำข้อตกลงไว้กับบริษัท จุลไหมไทย
จำกัด ซึ่งป้อนหนอนไหมให้ทุกเดือน โดย
สมาชิกรวมกันสั่ง เป็นหนอนไหมพันธุ์สันไย
สีขาว เอกลักษณะของจุลไหมไทย

สิ่งที่ชาวบ้านต้องลงทุนเอง คือทำโรงเรือน
เลี้ยงหนอนไหม และปลูกต้นหม่อนไว้เป็น
อาหาร อย่างพี่สุพินลงทุนทำโรงเรือนไป
50,000 บาท แต่ผลลัพธ์ถือว่าคุ้มค่า

สำหรับวัฏจักรของหนอนไหม วนเวียน
จากตัวไข่ ไข่ ฟักวัยหนึ่ง วัยสอง และวัยสาม
ที่กลุ่มนี้เลี้ยงคือหนอนไหมวัยสาม เปิดกล่อง
มาก็ขยับยุกยิกแล้ว ขนาดตัวเท่าก้านไม้ขีด
นำเข้าโรงเรือนเพื่อป้อนใบหม่อนได้เลย

หลังจากเลี้ยง 2 วัน พี่สุพินจะให้หนอน
หนอนพัก 1 วัน โดยไม่ป้อนใบหมอนอีก พอ
หนอนตื่นมาจะเป็นวัยสี่ ให้กินอีก 3 วัน แล้ว
หนอน 2 วัน ตื่นมาอีกครั้งเป็นวัยห้า จากนั้น
ป้อนใบหมอนอีก 6 วัน วันรุ่งขึ้นใหม่จะสุก
รอจนวัยห้าเข้าวันที่ 8 จึงย้ายหนอนใหม่
ไปเรียงลงในจ้อ ปล่อยให้ไว้ 3 วันก็เริ่มเติมฝัก
ซึ่งอยู่ใต้ราวหนึ่งสัปดาห์ ก่อนออกเป็นตัวบี
อีกครั้ง

ขั้นต่อมา ทางบริษัทจะติดต่อนัดวันรับ
กับผู้เลี้ยง โดยรับซื้อรังใหม่ในราคา กิโลกรัมละ
250 บาท แต่ขึ้นอยู่กับเกรดด้วย

“เกรดเอ รังใหญ่ เต็ม สวย ก็ได้ราคาเต็ม
รังดำ รังบาง รังเสีย ก็ถูกลงมา” พี่สุพินบอก
แต่ละครั้ง พี่สุพินสั่งหนอนใหม่มาเลี้ยง
รอบละ 3 ก่อ่ง โดยบริษัทขายให้ก่อกละ
940 บาท หนึ่งก่อกสามารถสร้างรายได้
อย่างน้อย 9,000 บาท

นอกจากหนอนใหม่พันธุ์ของจุลไหมไทย
แล้ว กลุ่มยังเลี้ยงพันธุ์ของกรมหมอนไหม
ซึ่งให้เส้นไหมสีเหลืองด้วย โดยติดต่อไปยัง
ศูนย์ขอนแก่น ซึ่งจะจัดส่งไข่มาให้ บริการแก่

ผู้ที่สนใจทั่วประเทศ

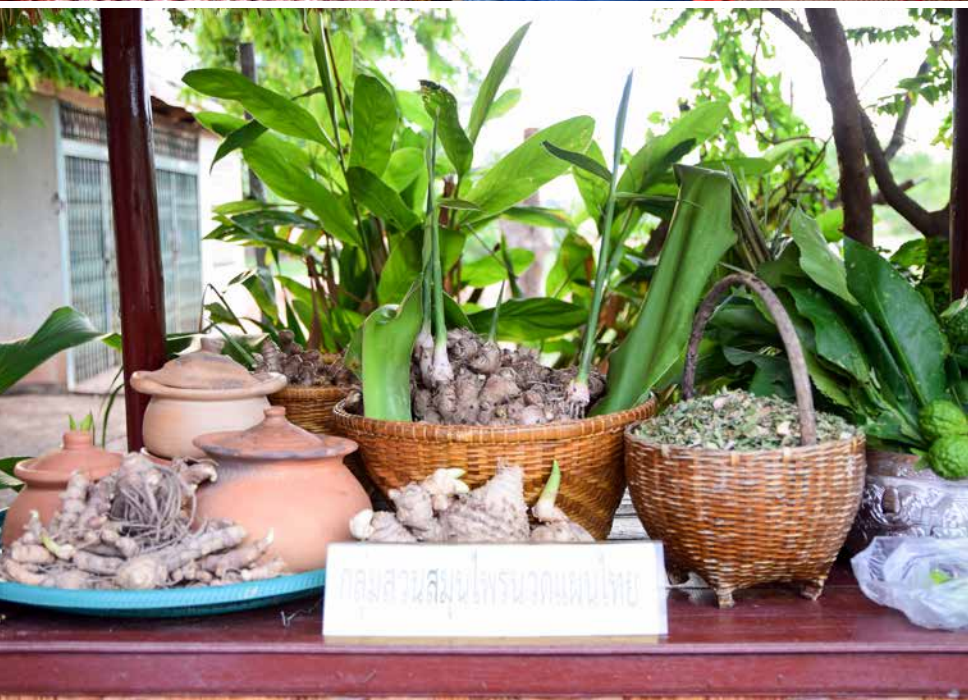
“ทางศูนย์จะส่งมาเป็นแผ่นไข่ เอามา
วันเดียว วันรุ่งขึ้นก็ฟักแล้ว เราก็มาเลี้ยงต่อ
เพื่อขายเส้นไหม กิโลกรัมละ 1,500 บาท
เป็นอย่างน้อย ส่วนตัวดักแต่ที่ต้มแล้ว ขายได้
กิโลกรัมละ 60 บาท” พี่สุพินเล่า

สินค้าที่พี่สุพินเอามาโชว์วันนี้ นอกจาก
ฝักสีทองสวยงามแล้ว ยังมีผลิตภัณฑ์แปรรูป
จากรังไหม ทั้งสปูก่อน และรังไหมเคลือบสปู
สำหรับชดผิว คำโฆษณาบอกว่าใช้ดีนั้กแล

เห็นแล้วก็นึกภูมิใจแทน พี่สุพินเสริมว่า
ตอนนี้มีสมาชิกเข้ามาเพิ่มอีกคน อยากทำ
แต่ไม่มีทุน เลยเอาเงินทุนให้ยืม พอมีรายได้
ค่อยเอามาคืนกัน และกลุ่มยังนำเงินมาปล่อย
ให้สมาชิกที่เจ็บไข้ได้ป่วยยืมไปรักษาตัว โดย
ไม่คิดดอกเบี้ยด้วย

ผมชมการสาวเส้นไหม ดูเป็นงาน
ละเอียดอ่อน จากนั้นพี่สุพินเรียกผมไปดู
แปลงต้นหมอนข้างบ้าน ก่อนจะพาเข้าไปดู
หนอนไหมในจ้อ บางตัวเริ่มสุกแล้ว พี่สุพิน
หยิบตัวหนึ่งขึ้นมาวางบนฝ่ามือผม ขยุกขยิก
ไปมาจนจ๊กจี้...

กลุ่มสวนสมุนไพรนวดแผนไทย

ลำลี วรรณะภา

ปลัดสุพจน์พาผมเดินทางต่อมาที่บ้าน
หัวนาคำ หมู่ที่ 4 ด้วยบ้านนี้มีโรงนวดสมุนไพร
ของชาวบ้าน พวกเขารวมกลุ่มกันภายใต้ชื่อ
กลุ่มสวนสมุนไพรนวดแผนไทย

ตอนที่ผมไปถึง สมาชิกมารวมตัวกัน
จนแน่นขนัด นับได้มากกว่าสิบชีวิต ปลัดสุพจน์
แนะนำให้ผมรู้จักกับ ลำลี วรรณะภา ประธาน
กลุ่มสวนสมุนไพรนวดแผนไทย ผู้ซึ่งดั้งเดิม
มีอาชีพรับจ้างทั่วไป กระทั่งมีโอกาสได้เข้า
อบรมนวดแผนไทยหลายหลักสูตรด้วยกัน
หนึ่งในนั้นคือหลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย
372 ชั่วโมง

ในปี 2550 ที่ลำลีเข้าทำงานเป็นลูกจ้าง
ชั่วคราวที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
กาฬสินธุ์ ได้รับค่าจ้าง 212 บาท โดยทำอยู่
นาน 1 ปี 3 เดือน แล้วมีการยุบตำแหน่ง
จึงเข้าไปทำงานที่โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ ได้รับ
เงินเดือน 5,800 บาท

การไปทำงานแต่ละวัน ที่ลำลีต้องซื้อรถ
มอเตอร์ไซค์ออกไปจอดไว้ที่บ่อมยาม แล้วต่อ
รถสาธารณะเข้าไปทำงานในเมือง

“ใจอยากทำอยู่ที่บ้าน อยากมีร้านนวด
แล้ววันหนึ่งก็ทำลูกประคบขาย เห็นรายได้
จนตัดสินใจลาออกเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม
2553” ที่ลำลีเล่า

การเริ่มต้นเป็นเรื่องยากเสมอ กว่าจะมา
เป็นร้านนวดแบบนี้ ต้องผ่านประชาคม
หมู่บ้าน จนเกิดการรวมกลุ่มกัน 16 คน
ช่วยกันปลูกพืชสมุนไพร เพื่อทำลูกประคบ
ส่งขาย แล้วที่ลำลียก็เปลี่ยนพื้นที่บ้านให้เป็น
ร้านนวดในฝันได้ในที่สุด

สมาชิกซึ่งส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน ช่วยกัน
ลงทุนคนละ 100 บาท เพื่อนำเงินไปซื้อวัสดุ
อุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น การบูร พิมเสน ผ้าขาว
ด้ายดิบ เชือก พลาสติก และฉลาก ขณะที่
สมุนไพร กลุ่มรับซื้อจากสมาชิกในราคา

กิโกรัมละ 20 บาท มีทั้งหัวไหล ใบเป่า ใบหนาด ขมิ้นชัน มะกรูด ใบมะขาม ใบส้มป่อย ตะไคร้ โดยนำมาล้าง หั่น แล้วนำไปตาก 3 แดด ก่อนนำมาผสมและห่อเป็นลูกประคบ ลูกหนึ่ง 200 กรัม

ลูกค้าประจำของกลุ่มคือโรงแรมสุภัค ในเมืองกาฬสินธุ์ สั่งเดือนละ 100 ลูก โดยกลุ่มจำหน่ายให้ในราคาส่ง ลูกละ 45 บาท ส่วนลูกค้าชาจร กลุ่มขายราคาปลีก ลูกละ 50 บาท นอกจากนี้ยังนำลูกประคบไปออกร้าน อย่างงานกาชาดกาฬสินธุ์ งานออกร้านของ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ และงานของกระทรวงวัฒนธรรม

เมื่อถึงสิ้นเดือนก็ปันผลกำไร โดยแบ่งเข้ากลุ่ม 500 บาท สมทบเป็นค่าใช้จ่าย สำหรับซื้อสมุนไพรจากสมาชิก

ส่วนบริการนวด เมื่อก่อนมีคนนวดอยู่ 3 คน แต่ตอนนี้เหลือประธานเพียงคนเดียว ให้บริการทั้งนวดประคบสมุนไพร นวด

คลายความเครียด นวดรักษาอาการ คิดค่า บริการ 200 บาทต่อคอร์ส แล้วยังมีบริการ ทับหม้อเกลือราคา 300 บาท และอบสมุนไพร ราคา 50 บาท โดยรายได้ครึ่งหนึ่งนำเข้ากลุ่ม

ร้านนวดแผนไทยนี้เปิดทุกวัน หยุดเฉพาะ วันที่ที่สำลิต้องไปประชุม หรือได้รับเชิญจาก เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด กาฬสินธุ์ ให้ไปอบรมพัฒนาบรรจุกู้ภัณฑ์

ความไม่ธรรมดาอีกอย่างหนึ่งคือ ที่สำลิต เคยได้รับโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปี 2559 ในฐานะผู้อนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ตามรอย “เอกอัครราชูปถัมภ์มรดกวัฒนธรรมไทย”

ผมเข้าไปชมร้านนวดในฝัน ทุกอย่าง จัดวางอย่างเรียบง่าย บนผนังมีปฏิทิน เป็นพระบรมฉายาลักษณ์ของในหลวง รัชกาลที่ 9 ต้นแบบของความพอเพียง...

หมู่บ้านเพ่าก่าบ

(ซ้ายสุด) บุญหลาย สีระโท

ในบรรดา 12 หมู่บ้านของตำบลกลางหมื่น บ้านคำบอน หมู่ที่ 7 อยู่ค่อนข้างไกล และมีพื้นที่ของตำบลนจารย์แทรกอยู่ ถ้าไม่บอกคงนึกว่าออกจากตำบลกลางหมื่นมาแล้ว ปลัดสุพจน์เล่าว่า ชาวบ้านหมู่ที่ 7 เผาถ่านกันทั้งหมู่บ้าน

“ปัญหาคือเรื่องคว้น แต่กำลังแก้กันอยู่ โดยอาศัยความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา แล้วทางเทศบาลก็พยายามสนับสนุนกลุ่มอาชีพอื่นๆ เพราะคนที่นี่มีรายได้ไม่มากนัก” ปลัดสุพจน์กล่าว

ผมมาถึงบ้านคำบอนตอนเกือบหกโมงเย็น ปลัดสุพจน์จอดรถหน้าบ้านของ บุญหลาย สีระโท ผู้เป็นประธานกลุ่มเผาถ่านบ้านคำบอน หมู่ที่ 7 สมาชิกจำนวนหนึ่งมารวมกันที่นี่แล้ว การเผาถ่านนี้เป็นวิถีชีวิต พอยุคสมัยผ่านไปจึงกลายเป็นภูมิปัญญา ผมไม่สามารถหาดูการเผาถ่านได้ในเมือง หรือกระทั่ง

ในชุมชนชนบทอีกหลายแห่งที่เคยไป เมื่อ
แก๊สหุงต้มสะดวกสบายกว่า

อย่างที่ปัญหาหลายนี้ เติบโตมาก็เห็นพ่อแม่
เผาถ่าน และถ่ายทอดริชาให้ โดยใช้เวลาร่าง
หลังจากทำนา หาเศษไม้ในละแวกใกล้เคียง
มาเผาเป็นถ่าน เริ่มแรกทำใช้เอง พอมีมากเข้า
เลยกลายเป็นทำขาย ขายไปขายมาเลย
กลายเป็นเอกลักษณ์ของบ้านคำบอนไปเสีย
จนบ้านคำบอนมีคนเผาถ่านมากกว่า 10 คน

ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างขาย กลายเป็น
ว่าโดนพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบ จึงต้อง
หันหน้าเข้าหากัน และตั้งกลุ่มเผาถ่านขึ้นในปี
2557 มีสมาชิกทั้งหมด 16 คราวเรือน

“เบื้องต้นนั้น เราคุยกันเรื่องราคา เพื่อ
กำหนดราคาถ่านเอง ถ้าไม่ได้ราคาที่ต้องการ
ห้ามขาย” ที่ปัญหาหลายบอก

ต่อมาอาจารย์จากมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
เข้ามาทำงานวิจัยเรื่องพลังงานที่หมู่บ้าน
เพื่อทดลองว่าเตาแบบไหนเผาถ่านได้ดี

กว่ากัน โดยลองทำเตาอบขนาดใหญ่ กลาง
เล็ก และเตาเผาถ่านแบบถัง 200 ลิตร

“ตัวเตาเรายังใช้ของดั้งเดิม ขุดดินเป็น
ทางยาวคล้ายร่องน้ำ วางไม้พิน แล้วเอา
แกลบตาดกลบ ส่วนเตาเผาถ่านแบบถัง 200
ลิตร ได้ถ่านคุณภาพไม่ดี ทางอาจารย์เลยคิด
ต่อยอดเอามาเผาไม้ไผ่ แล้วแปรรูปเป็นสบู
ชาร์โคล ซึ่งมีคุณสมบัติช่วยดูดซับกลิ่น และ
ความสกปรกจากร่างกาย” ที่ปัญหาหลายอธิบาย

นอกจากนี้ คณะอาจารย์ผู้ทำวิจัยกำลัง
พัฒนาถ่านแท่งไร้ควัน ซึ่งน่าจะสำเร็จในไม่ช้า
โดยจะมอบวิทยากรนี้ให้แก่ชาวบ้านที่สนใจ
เพื่อนำไปต่อยอดเป็นอาชีพ

ผมเดินตามที่ปัญหาหลายและสมาชิกไปดู
เตาเผาถ่าน จนมาถึงเตาที่เพิ่งเผาเสร็จไป
ไม่นาน ยังมีควันจางๆ ลอยขึ้นมา

“ทุกวันนี้ก็มีถ่านที่สร้างรายได้ให้แน่นอน
อน กิโลกรัมละ 30 บาท ดีกว่าปลูกข้าว” ที่ปัญหาหลาย
ทิ้งท้าย...

กลุ่มเย็บกระเป๋าหนัง

ปลัดสุพรรณพามาถึงบ้านห้วยตุม หมู่ที่ 6 เมื่อตอนฟ้ามืดแล้ว จนกลุ่มเย็บกระเป๋าหนังต่างแยกย้ายกันกลับบ้าน เลยต้องขอโทษขอโพยกันเป็นการใหญ่

ผมพบกับ ชัยยุทธ ไร่สงวน และสุภาพ สามกระโทก ที่บ้านของพวกเขา พี่ชัยยุทธ กุ๊กกุกจอบเปิดไฟให้ ผมเดินดูสินค้าของกลุ่ม เป็นกระเป๋าสดต่างค์ทำจากหนัง มีทั้งแบบเย็บมือ และเย็บจักร แต่ละใบโดดเด่นในตัวเอง มีลวดลายตามจินตนาการของคนทำ

พี่ชัยยุทธเล่าให้ผมฟังว่า ก่อนหน้านี้ทำงานในโรงงานจิวเวลรีที่กรุงเทพฯ จนปี 2554 น้ำท่วมกรุงเทพฯ ครั้งใหญ่ เลยกลับมาบ้าน พอดีลุงเป็นพ่อค้าขายหนังให้โรงงานทำกระเป๋า เฟอร์นิเจอร์ มีเศษหนังเหลือทิ้ง

จำนวนมาก พี่ชัยยุทธเห็นแล้วจึงเกิดไอเดียเอามาสร้างเป็นชิ้นงานใช้เอง ต่อมามีคนเห็นและอยากได้ เลยลองทำขาย กลายเป็นว่าไม่ได้กลับไปทำงานจิวเวลรีอีกเลย

เมื่อกลับมาอยู่บ้าน พี่ชัยยุทธทำกระเป๋าหนังเย็บมือออกขายตามตลาด มีรายได้จนเจือจรรอบครัว พอตลาดมีความต้องการมากขึ้น ประกอบกับคนในหมู่บ้านมีเวลาและอยากมีอาชีพ จึงเกิดการแบ่งปันในที่สุด

ในปี 2556 พี่ชัยยุทธรวบรวมสมาชิกตั้งเป็นกลุ่มเย็บกระเป๋าหนัง จัดทะเบียนการค้าเรียบร้อย โดยมีสมาชิก 6 คน ระดมเงินคนละ 500 บาท เพื่อนำไปซื้อหนัง ตลอดจนอุปกรณ์ เช่น ตัวเจาะ เข็มเย็บ ด้าย เทียน วัสดุตกแต่ง ตัวกระดุม เหล็กดุด และ

ชัยยุทธ ไร่สงวน

ตัวเลือนสายกระเป๋า โดยมีพี่ชัยยุทธกับพี่สุภาพ สอนวิชาให้แก่เพื่อนสมาชิกอีก 4 คน พอเริ่มเป็นงาน ก็แบ่งงานกันไปทำชิ้นงานสำเร็จนำกลับมาฝากกลุ่มชาย แต่ละคนต่างมีไอเดีย และความที่เป็นงานฝีมือ ทุกคนจึงมีลายเซ็นของตัวเอง

สินค้าของกลุ่มมีตั้งแต่กระเป๋าเหรียญ กระเป๋าสตางค์ ซองใส่โทรศัพท์ ซองใส่ไอแพด หรือนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม ทางนี้ก็ไม่ว่ากัน ซื่อแล้วถือเป็นสิทธิ์ขาดของเจ้าของ

สำหรับกระเป๋าเหรียญ กลุ่มขายราคา 100 บาท อาจมีเศษเล็กน้อย ส่วนซองโทรศัพท์ราคา 190 บาท ถูกหรือแพงขึ้นอยู่กับชิ้นหนัง เน้นอนว่าหนังชิ้นใหญ่ยอมแพง

กว่า แล้วยิ่งขึ้นกับลักษณะงาน ถ้าเป็นงานเย็บมือ จะแพงกว่างานเย็บจักร

พี่ชัยยุทธให้ผมดูบล็อกกระตาดาช้างที่ไว้ใช้ขึ้นโครง ร่วมกับกาวสองหน้า เมื่อเย็บเสร็จก็คอยดึงออก

“อย่างในกระเป๋าเหรียญจะมีดินทรงตรงกันกระเป๋า เพราะจากการใช้งานจริง ถ้าไม่มีตัวดินทรง มันจะไม่สวย” พี่ชัยยุทธอธิบาย

แต่ละสัปดาห์ พี่ชัยยุทธออกไปตั้งแผง 3 วัน ตามตลาดนัดต่างๆ ผมมองดูสินค้าซึ่งเด่นรับกับแสงไฟ น่าเสียดายที่ผมไม่ใช่กระเป๋าสตางค์ แม้เพื่อนๆ จะบ่นว่าทุกครั้งที่เห็นผมล้วงกระเป๋ากางเกง แล้วมีสารพัดบัตรกับเงินสดติดกันออกมาเป็นก้อน แต่ก็ยังเป็นเช่นนั้นมาจนบัดนี้...

กินอิ่มนอนอุ่น

Homestay

หลังรับประทานอาหารเช้าเรียบร้อยแล้ว ก็ได้เวลากลับไปพักผ่อนที่โฮมสเตย์ ตั้งแต่มาถึงผมยังไม่ได้เข้าไปเลย รอดจดหน้าบ้าน ฟ้ามืด ลมแรง ฝนอาจตกหนักคืนนี้

ผมนัดหมายเวลาของวันรุ่งขึ้น ก่อนขอตัวลาไปพักผ่อนและฟឹไฟจิตรร์ สงสัยวันนี้ท่าจะหลับดี...

โฮมสเตย์แม่บัวไว

บัวโล ผลเลิศ

เมื่อเข้ามาในบ้าน ผมพบ บัวโล ผลเลิศ เจ้าบ้านโฮมสเตย์ นั่งอยู่หน้าโทรทัศน์ บนตักมีกระดิ่งเมล็ดพันธุ์ถั่ว ช่างๆ กันมีแมวหนึ่งตัวนั่งเป็นเพื่อน

แม่บัวโลให้ผมนอนพักที่ชั้นหนึ่ง ในห้องที่อยู่ด้านหลังของตัวบ้าน มีเครื่องปรับอากาศพร้อม ผมวางข้าวของและไปอาบน้ำ ด้วยเหนื่อยมาทั้งวัน ตอนแรกตั้งใจว่าอาบน้ำเสร็จแล้วจะมาคุยกับแม่บัวโล แต่ผินถ่างตาไม่ไหวต้องขอตัวไปนอนก่อน

เข้ามาผมหลับเลยเวลา ช่างนอกฝนตกลงมาอย่างหนัก ผมเดินไปเข้าห้องน้ำ ผ่านครัว เห็นสำหรับอาหารตั้งอยู่บนโต๊ะแล้ว ผมจึง

รีบอาบน้ำ เกรงว่าไฟจราจรจะมาตรงเวลา

เพื่อนร่วมโต๊ะของผมคือแมวของเจ้าบ้าน มันขึ้นมานั่งเก้าอี้ตัวเดียวกับผม สายตาจับจ้องปลาทอดที่ผมกำลังกิน นอกจากปลาทอด ยังมีผัก และตำถั่ว แม่บัวโลบอกว่าตำถั่วไม่มีปลาร้า แต่เห็นหน้าตีแบบนี้ผมกินปลาร้าได้นะครับ

แม่บัวโลเล่าว่าอยู่บ้านหลังนี้คนเดียว ลูกๆ แต่งงานย้ายออกไปหมด แต่ก็ไม่ได้ไปไกลมาก ยังอยู่ในตำบลนี้แหละ ถึงว่าลิผมเห็นร่องรอยความซุกซนของเด็กๆ ในห้องที่ผมพัก คิดว่าคงเป็นฝีมือหลานๆ ของแม่บัวโล

ผมเป็นแขกรายแรกของบ้าน เตียวเฮินนี้ ผมออกแล้วจะมีแขกมาพักต่อ ที่หลับที่นอนดี ข้าวอุ่นแกงร้อนพร้อม แม้ไม่หรูหราระดับโรงแรม แต่ได้สัมผัสวิถีชีวิตของคนตำบล กลางหมื่นอย่างใกล้ชิด อยากเรียนรู้จากที่นี่ ก็ต้องอยู่แบบคนที่นี่

แม่บัวโลกกลับไปนั่งทำงานหน้าโทรทัศน์ ผมกินอิ่มแล้ว พี่ไพจิตรคงติดฝนอยู่ ผมเลยมีเวลาถ่ายรูปบ้านหลังนี้เป็นครั้งแรกเหมือนกัน ที่ต้องกางร่มถ่ายภาพ

หลังเก็บภาพจนพอใจ ผมกลับมานั่งที่โซฟา ดูโทรทัศน์เป็นเพื่อนแม่บัวโล ไม่นานนัก เสียงพี่ไพจิตรก็ดังฝ่าสายฝนเข้ามา...

พลังงานทดแทน

Alternative energy

เมื่อวานนี้ผมได้ยื่นปลั๊กสุพจน์พุดถึงพลังงานทดแทนในตำบลกลางหมื่น และเช้าวันนี้ผมจะไปพิสูจน์เรื่องดังกล่าว

คำว่าพลังงานทดแทนในชุมชนชนบทผมว่าเป็นเรื่องน่าสนใจ หากชุมชนตื่นตัวหันมามองหาพลังงานทดแทน หรือเพียงแค่ว่าคุณค่าของการประหยัดพลังงาน ก็นับเป็นความสำเร็จมากแล้ว...

กลุ่มบัณฑิตาประหยัดพลังงาน

ว่าที่ร้อยโทศิริศักดิ์ จุฑาการ

ฝนยังตกหนักอยู่ตอนที่พี่ไพบูลย์มารับที่บ้านพัก จึงต้องการรถออกมา กว่าที่จะขึ้นรถได้ก็เปียกปอนไปตามกัน รถพี่ไพบูลย์ยังใหม่อยู่ ผมกลัวจะทำเลอะ แต่เจ้าตัวไม่ซีเรียส ทั้งยังบอกกับผมว่า ซ้อมมาแล้วไม่ค่อยได้ขับ นั่งเป็นคนขับให้มากกว่า

ด้วยความไม่มั่นใจ พี่ไพบูลย์จึงแวะที่เทศบาล เพื่อขอให้ พี่แพร-สไบแพรมาดำพร ไปด้วยกัน เมื่อครบองค์ประชุมแล้ว รถก็เคลื่อนตัวไปยังศาลาอเนกประสงค์บ้านกลางหมื่น หมู่ที่ 1 แต่เข้านี้ยังไม่มีใครมาดีที่ว่าฝนเริ่มซาลงบ้างแล้ว

นั่งรอไม่นานนัก **ว่าที่ร้อยโทศิริศักดิ์ จุฑาการ** ประธานกลุ่มปั่นเตาประหยัดพลังงานก็ขับรถเข้ามา ตามติดมาด้วย **บัวสี ผลถวิล** สมาชิกสภาเทศบาลตำบลกลางหมื่น

ที่ศิริศักดิ์ทักทายผมอย่างเป็นกันเอง ถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ คุยกันจึงได้รู้ว่าเขาเป็นลูกเขยของแม่บัวไล และยังเป็นรองนายกเทศมนตรีตำบลกลางหมื่นด้วย ส่วนพี่บัวสีนี้

พี่ไพบูลย์เชื่อว่าอย่าให้ได้จับไม้ค้ำ เพราะเสียงดีเสียงเพราะ ลูกทุ่งได้ หมอลำดี

นอกจากทั้งสองแล้ว ยังมีสมาชิกที่เป็นแม่บ้านมาให้กำลังใจด้วย โดยกลุ่มปั่นเตาประหยัดพลังงานเกิดขึ้นในปี 2557 จากความร่วมมือของ 3 หน่วยงาน คือเทศบาลตำบลกลางหมื่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตกาฬสินธุ์ และศูนย์บริการวิชาการที่ 3 (จังหวัดมหาสารคาม)

“อาจารย์ทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลฯ เข้ามาประสานเรื่องกับนายกฯ สุนิตย์ ซึ่งในสมัยที่สองของการดำรงตำแหน่งนายกฯ สุนิตย์แสดงวิสัยทัศน์ ‘ชุมชนลดต้นทุนมุ่งสู่การใช้พลังงานทดแทน ยักแถมแบ่งปันสานฝันจิตอาสา นำพาสู่ตำบลสุภาพะ’ นายกฯ จึงรวมกลุ่มชาวบ้าน โดยคัดตัวแทนหมู่บ้านละ 2 คน รวม 24 คน ขณะที่อาจารย์ได้ประสานศูนย์บริการวิชาการที่ 3 เข้ามาจัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้าน” พี่ศิริศักดิ์เล่า

บัวสี ผลถวิล

ชาวบ้านได้รับการฝึกอบรม 3 วัน ที่ศาลา
อเนกประสงค์แห่งนี้ โดยวิทยากรสอนปั้นเตา
มหาเศรษฐี เริ่มตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกดิน
แยกดิน เอาเศษไม้ หิน ออกจากดินเหนียว
โซคิตที่ดินแถบบ้านกลางหมื่นมีคุณภาพดี
นำมาปั้นได้

จุดเด่นของเตามหาเศรษฐีอยู่ที่รังผึ้ง ซึ่ง
มีรูเป็นรูปกรวย ข้างล่างใหญ่ ข้างบนเล็ก
ทั้งหมด 61 รู โดยออกแบบให้ดูดอากาศขึ้น
ข้างบน เพื่อช่วยให้การเผาไหม้ดีขึ้น และ
ประหยัดถ่านมากขึ้น ทั้งยังให้ความร้อนสูงถึง
1,000 องศาเซลเซียส สูงกว่าเตาตลาดที่ให้
ความร้อน 600 องศาเซลเซียส

หลังการอบรม ชาวบ้านที่เข้าร่วมได้เตา
มหาเศรษฐีกลับไปใช้คนละหนึ่งลูก แต่บ้าน
กลางหมื่นไม่ได้หยุดแค่นั้น หากยังต่อยอด
ด้วยการรวมกลุ่มกัน เนื่องจากนายภฯ สุนิตย์
อยากให้เตามหาเศรษฐีกระจายไปทั่วตำบล
จนทุกวันนี้ เตาดังกล่าวกระจายเข้าสู่ครัวเรือน

ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 แล้ว โดยทุกใบตีตรา
เตามหาเศรษฐีกลางหมื่น

ผมดูตัวอย่างเตา พี่บัวสีบอกว่า เห็นจิว
แบบนี้ วางหม้อได้ถึง 9 ขนาด ตั้งแต่ 16-32
เซนติเมตร วิธีการใช้งานก็ง่ายแสนง่าย
เหมาะกับเมนูต้ม ตุ่น ส่วนการทอดอาศัย
ความชำนาญเข้าช่วย

พี่ศิริศักดิ์เสริมว่า จุดเด่นอีกเรื่องคือ
ความทนทาน ซึ่งพิสูจน์แล้ว เตามหาเศรษฐี
กลางหมื่นมีอายุการใช้งาน 5-7 ปี นาน
กว่าเตาตามท้องตลาดที่มีอายุการใช้งาน
เพียง 1-2 ปีเท่านั้น เพราะเสื่อเตาหรือถังที่
เอามารองหนาพิเศษ และภายในมีฉนวน
ความร้อนด้วย

ตอนนี้ทั้งพี่ศิริศักดิ์และพี่บัวสี ต่างเป็น
วิทยากรสอนปั้นเตาให้แก่ผู้ที่สนใจ แต่ใจหนึ่ง
ก็อยากทำขายจริงจัง เพราะใช้มาจนมั่นใจ
ในคุณภาพ อีกทั้งดินแถวนี้เป็นวัตถุดิบชั้นดี
ไม่ต้องสิ้นเปลืองไปหาที่ไหนไกลเลย...

វ័ណ្ណបុរេ

Culture

จากบ้านกลางหมื่น พี่ๆ พาผมเดินทาง
กลับมาที่บ้านหนองกลางโคก หมู่ที่ 2 เพื่อ
พบกับกลุ่มบายศรีและสรภัญญะ ซึ่งเป็นการ
รวมตัวของปราชญ์ชาวบ้านที่มีความสามารถ
ในงานหัตถกรรม และศิลปะการขับร้อง

รถเข้าเทียบที่ศาลาอเนกประสงค์บ้าน
หนองกลางโคก ผมลงมาพบกับสตรีในชุด
พื้นเมืองสองคน ฝนหยุดสนิทแล้ว อากาศ
ในศาลากำลังสบาย ผมทั้งตัวนั่งลงกับพื้น...

บายศรีและสรภัญญะ

บัวไล ผลเลิศ

“ได้ข่าวเศร้าระทม แทบเป็นลม ล้มทั้งยืน โศกศัลย์ทั้งวันคืน ต่างสะอื้นกลืนน้ำตา ในใจไม่อยากจะเชื่อ ก็ในเมื่อข่าวออกมา ป้ายสามตามเวลา องค์ผานฟ้าสู่สวรรคาลัย”

นั่นเป็นบทสรภัญญะที่ **ทองมี ดอนหัวบ่อ** แต่งขึ้นเพื่อถวายความอาลัยแด่ในหลวงรัชกาลที่ 9 และขับร้องให้ผมฟังพอเป็นน้ำจิ้ม ถ้าอยากฟังแบบเต็มๆ คงต้องมาเที่ยวที่ตำบลกลางหมื่นนี้แหละ

คนที่นั่งข้างแม่ทองมี ไม่ใช่ใครอื่นไกล **บัวโล ผลเลิศ** เจ้าบ้านโฮมสเตย์ที่ผมไปพักด้วยนั่นเอง แม่ทองมีและแม่บัวโลเป็นแกนนำกลุ่มบายศรีและสรภัญญะ ซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 15 คน

กิจกรรมของกลุ่มก็ตรงตามชื่อ ผมถามแม่บัวโลว่าขับร้องสรภัญญะด้วยไหม แม่บัวโลบอกว่าทำบายศรีเพียงอย่างเดียว เรื่องแต่งบทและขับร้องสรภัญญะต้องแม่ทองมี

สรภัญญะ คือการสวด และการละเล่นขับร้อง ลักษณะเป็นฉันทหรือกาพย์ เนื้อหาเกี่ยวกับพุทธศาสนา บาบปญคุณโทษ วันสำคัญต่างๆ ประวัติสถานที่ วิถีชีวิต ตลอดจนเหตุการณ์ที่อยู่ในความสนใจ แต่ไม่เน้นเรื่องความรัก เพราะการสวดสรภัญญะมีพื้นฐานจากพระพุทธศาสนา

แม่ทองมีเล่าว่า ที่ตำบลกลางหมื่นนิยมขับร้องสรภัญญะในวันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา ซึ่งจะมีการประกวดขับร้องชิงเงินรางวัล

“อย่างช่วงนี้ที่แม่แต่งและขับร้องบ่อย คือบทอาลัยพ่อหลวง รัชกาลที่ 9 ที่ขับร้องให้ลูกฟังเมื่อครู” แม่ทองมีกล่าว

ทองมี ดอนหัวบ่อ

กลุ่มนี้ยังมีชื่อในวงการด้วยว่า ‘คณะ
สรภัญญะวัดป่าปฐมปฏิมากร ตำบลกลางหมื่น’
และเคยได้รับถ้วยรางวัลพระราชทาน การ
ประกวดขับร้องสรภัญญะด้านภัชยาเสพติด
จากทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา
สิริวัฒนาพรรณวดี เมื่อปี 2553

ด้านพานบายศรี กลุ่มนี้รับทำสำหรับใช้ใน
งานบุญทั้งหลาย โดยเฉพาะงานแต่งของ
คนภาคอีสาน ที่ต้องมีพานบายศรีเป็นของ
ประกอบในพิธี สามารถสั่งทำได้ตั้งแต่ 1 ชั้น
3 ชั้น 5 ชั้น 7 ชั้น ไปจนถึง 9 ชั้น ทั้งยังมีแบบ
ยิ่งใหญ่อลังการขนาด 16 ชั้น ซึ่งใช้โครงเหล็ก
เป็นแกน

ส่วนราคาขึ้นกับจำนวนชั้น และวัสดุที่ใช้
หากเป็นงานแต่ง งานบวช กลุ่มจะใช้ใบตองสด
ซึ่งราคาสูงกว่าแบบผ้า หรือริบบิ้น จ้างกัน

งานหนึ่ง อย่างน้อยก็ 1,000 บาท แต่ถ้าเป็น
กิจกรรมของทางวัด ทางกลุ่มยินดีช่วยเหลือ
โดยไม่คิดค่าแรง

นอกจากนี้ ที่พอจะเป็นรายได้อีกทาง
คือขันหมากเบ็ง ซึ่งนำขึ้นหิ้งบูชาได้ มีทั้ง
แบบคู่เงิน คู่ทอง และสลัปลี

ผมว่าเอาเข้าจริงแล้ว กลุ่มนี้ไม่ได้วัด
ความสำเร็จด้วยรายได้หรอก แม่ทองมีและ
แม่บัวโลก็ว่าอย่างนั้น เพราะสิ่งสำคัญคือ
การอนุรักษ์ศิลปะ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ให้มี
ที่ยืนในสังคมสมัยใหม่

“ตอนนี้กลุ่มไปสอนขับร้องสรภัญญะ และ
ทำบายศรีในโรงเรียนบ้านหนองหัวข้าง และ
โรงเรียนบ้านกลางหมื่น แถมถ้าคนไหนอยาก
เช่าวง ก็มารวมกัน สอนให้ไม่คิดเงินสักบาท”
แม่ทองมีทิ้งท้าย...

สัมภาษณ์ตามวิถีชุมชน ภาค 2

Honest livelihood part II

ยังคงเหลือกลุ่มสัมมาชีพให้ตามดูกันต่อ
อีกหลายกลุ่ม หลายเรื่องหลากหลาย ดีที่ว่า
วันนี้อากาศไม่ร้อนเท่าเมื่อวาน ให้ไปอีก
ก็แหล่งเรียนรู้ก็สบายมาก พี่ไพจิตรบอกว่า
เดี่ยวเราเดินทางต่อไปที่บ้านเหล่ากลาง
บ้านห้วยดุม และบ้านท่าสำราญ...

กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านเหล่ากลาง

สมหมาย ผลเลิศ

เดินทางมายังศาลาอเนกประสงค์ บ้านเหล่ากลาง หมู่ที่ 9 ภายในมีกลุ่มแม่บ้าน มารวมตัวกันทำพรมเช็ดเท้า ผมเลยชักสงสัย ว่าพี่โพจิตรพามาอีกกลุ่มหรือเปล่า เพราะ จ้าหัวไว้ว่าจะพามาดูกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง

กระทั่งได้รับการแนะนำให้รู้จักกับ สมหมาย ผลเลิศ สมาชิกของกลุ่ม จึงได้รู้ว่า มาไม่ผิดกลุ่ม แต่ต้องแก้ความที่มามีไปกัน สักหน่อย

กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านเหล่ากลาง ตั้งขึ้น

ในปี 2546 สมาชิกมารวมกันทอผ้า พร้อมทั้ง ออมหุ้นรายเดือน ขั้นต่ำ 20 บาท โดยต้อง ออมเท่ากันทุกเดือน และฝากออมทรัพย์ จำนวนเท่าไรก็ได้ เพื่อปล่อยเงินส่วนนี้ให้ สมาชิกกู้ยืมไปใช้ในยามฉุกเฉิน คิดดอกเบี้ย ร้อยละ 1 ต่อเดือน

ดำเนินงานผ้า กลุ่มนี้ทอผ้าฝ้ายโดยใช้กี่ กระจุก มีสินค้าหลากหลาย ทั้งผ้าเมตร ผ้าขาวม้า ผ้าพันคอ กระทั่งในช่วงหลัง สมาชิกบางส่วนเสียชีวิตไป

“เหรียญกษาปณ์เสียดชีวิต เพื่อนคนนี้ทำทุกอย่างดูแลการเงิน คิดลดทอนก่อนจากไปก็สั่งเสียให้คืนเงินสมาชิก แล้วแบ่งดอกผลให้คนทำงานตามสัดส่วนของงาน” แม่สมหมายเล่า น้ำตาเริ่มคลอ

นอกเหนือจากคำขอให้เคลียร์บัญชีแล้วยังฝากฝังให้ตั้งกลุ่มขึ้นใหม่ แม่สมหมายจึงเพิ่งตั้งกลุ่มขึ้นมาเมื่อต้นปี 2560 และใช้ชื่อเดิม ปัจจุบันมีสมาชิก 20 กว่าคน มารวมกันออมเงินเหมือนเก่า โดยส่งเงินให้เหรียญกษาปณ์ ช่วงวันที่ 1-15 ของทุกเดือน เงินจำนวนนี้นำไปฝากธนาคารไว้ก่อน ในอนาคตหากมีมากขึ้นแล้ว กลุ่มจะนำมาปล่อยยืมกันดั้งเดิม

ผมถามแม่สมหมายว่าเป็นมาอย่างไรถึงมาลงเอยที่พรมเช็ดเท้า

“ตอนปี 2558 เริ่มมีแม่บ้านในกลุ่มไปรับ

เศษผ้ามาทำพรมเช็ดเท้า จากทำใช้ ก็เป็นทำขาย ผืนละ 35 บาท 3 ผืน 100 บาท” แม่สมหมายตอบ

สมาชิกส่วนใหญ่เป็นสมาชิกดั้งเดิม มีหน้าใหม่มาบ้างประปราย แม่สมหมายบอกว่าสมาชิกใหม่มีพื้นฐานด้านการเย็บผ้าด้วยเคยไปทำงานในกรุงเทพฯ และจะมาช่วยเรื่องแปรรูปสินค้า

ตรงมุมหนึ่งของศาลาอเนกประสงค์แม่สมหมายตั้งใจยกที่ทอ และจักรเย็บผ้ามาวางไว้ เพื่อรื้อฟื้นความเชี่ยวชาญดั้งเดิมกลับมาใหม่ ส่วนพรมก็ยังต้องทำอยู่ เพราะปรากฏว่ามีมือเดอรเข้ามามาก

ตอนนี้จักรทอเคยเพียงเวลาชั่บขยับขายแล้วกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านเหล่ากลางจะกลับมาเข้มแข็งดั้งเดิม ผมเชื่ออย่างนั้น...

กลุ่มดอกไม้จันทร์

(ซ้ายสุด) คำผัน ไวรื่บูลย์
(สามจากซ้าย) บุญยีน อินต๊ะกัน

ผมเดินทางมายังบ้านห้วยตุมเหนือ หมู่ที่ 5 แถวบ้านนายกา สุนิตยนี้แหละ แต่ตอนนี้เจ้าตัวอยู่ที่เทศบาลตำบลกลางหมื่น พี่ไพจิตรพาผมมานั่งที่บ้านหลังมุมถนน ประตูเปิดอ้าไว้ ทว่าดูเหมือนไม่มีใครอยู่บ้าน

ตะโกนถามหาเจ้าบ้านอยู่พักใหญ่ หญิงผู้หนึ่งจึงปรากฏตัว ทราบต่อมาว่าเธอคือ **คำผัน ไร่บุญลอย** ผู้เป็นทั้งประธานกลุ่มดอกไม้จันทน์ และประธานกลุ่มไข่เค็มสมุนไพร

หลังจากนำน้ำดื่มเย็น ๆ มาต้อนรับ บรรดาสมาชิกกลุ่มก็ทยอยเข้ามานั่งรวมกันที่ชานด้านหน้า ซึ่งแม่คำผันปุกระเบื่องไว้เรียบร้อย

บอกได้ในความรู้สึกแรกว่าแม่บัวผันไม่ใช่คนช่างพูดเท่าไรนัก ดีที่ได้ **บุญยีน อินตะกัน** สมาชิกกลุ่มคอยเสริมให้

กลุ่มดอกไม้จันทน์ก่อตั้งขึ้นในปี 2546 โดยการสนับสนุนของ กศน.ตำบลกลางหมื่น ที่ให้งบส่งเสริมอาชีพมา 5,000 บาท ทางกลุ่มจึงนำทุนไปซื้อกระดาษ ลวด คีม กาว และวัสดุที่จำเป็น แล้วทดลองทำตามแบบที่เห็นในโทรทัศน์

พี่บุญยีนเล่าว่า ตอนแรกรวมตัวกันได้ 25 คน แต่ตอนนี้เหลือทำอยู่ 15 คน ทุกคนแบ่งวัสดุกันเพื่อกลับไปทำชิ้นส่วนที่บ้านเสร็จแล้วค่อยนำมารวม ประกอบกันที่

ชานเรือนของแม่คำผัน

“เมื่อก่อนทำส่งร้านหีบศพ ร้านสังฆทาน แต่ตอนนี้ไม่ค่อยได้ส่งแล้ว อาศัยขายตามหมู่บ้านเวลามีงานศพ ตอนนี้หลายบ้านก็มีกลุ่มของเขาเองด้วย” พี่บุญยีนกล่าว

แม่คำผันหยิบก้อนโพนที่ปักดอกไม้จันทน์มาให้ผมดูใกล้ๆ มีด้วยกันสองแบบ ทรงใบพัด และทรงกุหลาบ แบบดอกเล็กในท่อใหญ่ บรรจุ 100 ดอก ขายราคา 80 บาท แบบ 33 ดอก ขายราคา 100 บาท และแบบดอกใหญ่ คิดราคาดอกละ 5 บาท

แต่ละเดือน กลุ่มทำดอกไม้จันทน์เก็บไว้ในสต็อกประมาณ 2,000-3,000 ดอก ส่วนรายได้ พี่บุญยีนบอกว่า เก็บเข้ากลุ่มร้อยละ 20 อีกร้อยละ 80 นำมาปันเป็นค่าแรงให้แก่สมาชิก

“แต่กว่าจะปัน ก็ต้องรอปล่อยขายหลายรอบ” แม่คำผันพูดขึ้น

นอกจากนี้ กลุ่มยังทำพรมเช็ดเท้า ไม้ถูพื้น และเปลจากเศษผ้า บ้านของแม่คำผันจึงเป็นสถานที่รวมตัวของเหล่าสมาชิก แต่น่าเสียดายว่าวันนี้ทุกคนติดงานในสวนในไร่ เลยได้เห็นเพียงการรวมตัวเฉพาะกิจแบบนี้

ผมยังไม่ต้องไปไหน เพราะอย่างที่บอก แม่คำผันเป็นประธานกลุ่มทำไข่เค็มสมุนไพรด้วย...

กลุ่มทำไข่เค็มสมุนไพร

หลังจากรวมกลุ่มทำดอกไม้จันทน์ได้ไม่นาน กคน ตำบลกลางหมื่นก็ให้ทุนมาอีก ค้ารบ กลุ่มจึงลงมือทำไข่เค็มกัน เริ่มต้นด้วยวิธีการปกติทั่วไป กระทั่งวันหนึ่งแม่คำผ้นเดินทางไปที่จังหวัดเลย แล้วได้ชิมไข่เค็มสมุนไพร

“กินอร่อยดี เลยให้หลานสาวที่อยู่ที่นี่หาสูตรมาให้” แม่คำผ้นเล่า

สูตรดังกล่าวใช้มาจนถึงปัจจุบัน ผมถามและแอบนำมาบอก แต่เป็นสูตรสำหรับไข่เปิด 100 ฟอง หากทำกินเองคงต้องลดสัดส่วนเอา

ส่วนผสมประกอบด้วย ไข่เปิด 100 ฟอง ชিং กระชาย ตะไคร้ ข่า อย่างละ 1 กิโลกรัม และเกลือไอโอดีน 14 ถ้วยตวง โดยนำชিং กระชาย ตะไคร้ ข่า มาตำให้ละเอียด จากนั้นต้มน้ำร้อนปริมาณพอท่วมไข่ ใส่เกลือและเครื่องที่ตำไว้ ต้มจนเครื่องออกสีทิ้งไว้ให้เย็น แล้วเอาไข่ลงแช่ ใช้เวลา 10 วัน สำหรับไข่เค็มดาว และ 15 วัน สำหรับไข่เค็มต้ม

เมื่อครบ 15 วันให้นำสมุนไพรไปรองในลังถึง และใช้น้ำที่แช่ไข่เป็นน้ำต้ม จากนั้นนึ่งไข่ด้วยไฟอ่อนประมาณ 30 นาที ก่อนนำมาแพ็คใส่ตะกร้า ตะกร้าละ 6 ฟอง ขยาราคา 60 บาท เก็บในตู้เย็นได้นานนับเดือน

ความยากของการทำไข่เค็มอยู่ที่การเลือกไข่ กลุ่มเคยมีประสบการณ์ถูกลูกค้าต่อว่า เพราะซื้อไข่จากตลาดมาทำ แล้วปรากฏว่าเป็นไข่คุณภาพไม่ดี ภายหลังจึงต้องเปลี่ยนมารับไข่จากฟาร์มในหมู่บ้าน หรือฟาร์มที่รู้จักเท่านั้น ถ้าไม่มีไข่จากฟาร์มที่บุญยืนบอกว่า ไม่ทำจะดีเสียกว่า

ตอนนี้กลุ่มรับทำไข่เค็มตามออเดอร์เท่านั้น แต่มักทำกินไว้เผื่อขายในหมู่บ้านด้วย ออเดอร์ล่าสุดเป็นของเทศบาลตำบลกลางหมื่น ว่าแล้วทั้งหมดก็พาผมไปยังโรงเรียน ซึ่งใช้เป็นสถานที่ผลิตไข่เค็ม แต่ชุดนี้ต้องไว้นานเกินไปหน่อย รสชาติเลยเค็มจัดถึงอย่างนั้นไข่แดงก็มันน่ากินดี...

(ซ้ายสุด) คำผั้น ไร่วิบูลย์

กลุ่มประมงปลาน้ำจืด

ผมมาถึงบ้านท่าสำราญ หมู่ที่ 12 ซึ่งมีอาณาเขตติดกับอ่างเก็บน้ำห้วยแก่ง นายกษุณิ์ตย์มีโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ด้วยความที่อยู่ติดอ่างเก็บน้ำ ชาวบ้านที่นี้จึงทำอาชีพประมง โดยรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน

พี่ไพจิตรพาผมเข้าไปในบ้านของ **สวาท มาพร** ประธานกลุ่มประมงปลาน้ำจืด ช่วงเดือนพฤษภาคมแบบนี้ ปกติน้ำจะแห้ง พี่สวาทบอกว่าเริ่มแห้งตั้งแต่เดือนมีนาคม กระทั่งเข้าฤดูฝน หมู่ปลาจึงมาประชุมกัน คึกคัก เช่นเดียวกับคน

“ปีนี้น้ำมาไว เลยมีปลาให้จับบ้างแล้ว” พี่สวาทกล่าว

พี่สวาทเป็นคนที่นี่ เลยพอมิ่ที่ดินไว้ทำนาทำไร่ แต่บ้านท่าสำราญมีคนจากต่างถิ่นย้ายเข้ามา และทำอาชีพประมงเป็นหลัก พอน้ำแล้งก็ไปรับจ้าง

ในอดีตนั้น ชาวบ้านต่างคนต่างหาปลาต่างคนต่างหาตลาด ต่อมาเห็นว่าไม่ใช่เรื่องที่ดีเท่าไร เลยตั้งกลุ่มประมงปลาน้ำจืดขึ้นในปี 2554 โดยกำหนดกติการ่วมกัน มีสมาชิกจากบ้านท่าสำราญ 10 คน ลงหุ้นคนละ 500 บาท

“สมาชิกยังสามารถขายปลาตามปกติ แต่ต้องไม่ตัดราคากัน แล้วแต่ละครัวเรือนต้องไปช่วยกันยกสะตูดั่ง เหมือนเอาแรงไปช่วยกัน เพราะที่นี้วางสะตูดั่งใหญ่ ต้องยกกันหลายคน นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปเป็นปลาต้ม และปลาแห้ง” พี่สวาทเล่า

เงินที่ลงหุ้นกัน กลุ่มนำไปซื้อปลาจากสมาชิก เพื่อทำปลาต้ม และปลาแห้ง เมื่อขายได้ก็นำทุนมาคืนกลุ่ม แล้วสิ้นปีจึงค่อยแจกแจงผลกำไรในหมู่สมาชิก

สำหรับวิธีทำปลาแห้ง ขั้นแรกคือนำปลา มาควักไส้พุงออก ตัดหัว ล้างให้สะอาด แล้วนำไปตากแห้ง ส่วนปลาต้มมีขั้นตอนที่ยิบย่อยกว่า พี่สวาทนำกระปุกที่ทำไว้แล้วมาให้ดู

สวาท มาพร

เป็นเนื้อปลากับเครื่อง บั่นเป็นชิ้นคล้ายเบอร์เกอร์ พร้อมทั้งบรรยายว่า เริ่มต้นจากนำปลามาขูดเกล็ด แปะเอาไส้พุงออก ตัดหัวล้างน้ำ แล้วแช่น้ำเกลือ 10 นาที จากนั้นทุบให้ตัวแบน แช่น้ำซาวข้าวเหนียวอีก 20 นาที จึงเอาขึ้นมาใส่ส่วนผสม

“ถ้าปลา 2 กิโลกรัม ใส่เกลือ 1 ช้อนโต๊ะ ข้าวเหนียว 1 คำ กระเทียมตำ 3 ชิด ขยำ แล้วถอดก้างออก ตอนขยำกับเครื่องนี้ต้องระวัง ถ้าทำไม่เป็นปลาจะควาว เสร็จแล้วกินได้เลย ถ้าไม่มั่นใจ เอาไปทอดกินก็ได้” ที่สวาทอธิบาย

ส่วนราคาขายนั้น ถ้าเป็นปลาแห้ง กิโลกรัมละ 200 บาท ขณะที่ปลาต้ม ขาย 3 ก้อน 20 บาท หรือสั่งเป็นกิโลกรัม กิโลกรัมละ 100 บาท

พอดีมีคนเพิ่งจับปลามา ที่ไพจิตรเลยได้โอกาสเลือกซื้อปลากลับบ้าน มีทั้งปลาขาวนา ปลาขาวสร้อย ปลาขาวไท ผมงมดูปลาตัวเล็มๆ แล้วแยกสายพันธุ์ไม่ออก ลำพังแค่แยกตัวที่มีไข่กับไม่มีไข่ก็ยากแล้ว

นอกจากปลาแห้งและปลาต้มแล้ว ยังมีปลาร้า แต่ส่วนใหญ่ทำกินเองในครอบครัว มีมากถึงค่อยขาย ที่สวาทบอกว่า ตอนนี้ผลผลิตยังไม่มากนัก แต่ผมโชคดี ถ้ามาปีนี้อาจไม่ได้เห็น

“ในช่วงเดือนมิถุนายนเป็นต้นไป ปลามีเยอะ กลุ่มจะได้ทำเยอะไปด้วย” ประธานกลุ่มเสริมเมื่อมีสินค้ามาก แม่ค้าคนกลางจะมารับซื้อถึงที่ โหนดจะชาวบ้านที่มาซื้อกินกับอีก ผมงมดูปลาต้มในกระปุก ที่ไพจิตรพูดขึ้นว่า ให้ผมเอากลับไปกิน...

สวัสดิการ ของคนกลางหมี

Welfare

หลังจากบ้านท่าสำราญ พี่ไพจิตรพาผม
เดินทางกลับมาที่สำนักงานเทศบาลตำบล
กลางหมื่น ด้วยทุกคนรวมตัวกันอยู่ที่นี่
คณะศึกษาดูงานเดินทางมาครบแล้ว
มาถึงช้าสักหน่อย เพราะเมื่อเช้าฝนตกหนัก
ผมยังมีเรื่องราวสวัสดิการของคนตำบล
กลางหมื่นให้ติดตาม...

ป้อมยามอุ่นใจ และ อปพร.

เมื่อสักครู่ก่อนเข้ามาที่สำนักงานเทศบาลตำบลกลางหมื่น ที่ไฟจิตร์พามผมแวะที่ 'ป้อมยามอุ่นใจ' ซึ่งตั้งอยู่ริมถนน ปากทางเข้าบ้านน้ำบุน หมู่ที่ 8 ผมพบที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หรือ อปพร. เข้าเวรอยู่ 2 คน บริเวณป้อมมีที่พัก ห้องน้ำ และโรงรับฝากรถจักรยานยนต์ ไว้คอยบริการชาวบ้าน ระหว่างที่ผมถ่ายรูปอาสาสมัครไฟจิตร์ไปซื้อแดงไทยจากรถร่ฝั่งตรงข้าม

ต่อมาจึงพบกับ พันจ่าตรียศ ธิติยศศิริ หัวหน้าชุดกู้ชีพ และหัวหน้าป้อมยามอุ่นใจ รวมถึง นคร ผลเลขา ประธานกลุ่ม อปพร. ที่สำนักงานเทศบาลตำบลกลางหมื่น เพราะทั้งสองมีคิวขึ้นเวที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเครือข่ายที่เข้ามาศึกษาดูงาน

ใกล้ได้เวลาขึ้นเวที่ ผมยั้งต้องรีบเร่งรอบที่ยุติเริ่มต้นแล้ว จากถนนหลวงเข้ามาถึงตัวหมู่บ้านน้ำบุน ระยะทาง 400 เมตรสมัยที่ยังไม่มีป้อมยาม ชาวบ้านต้องขี่รถ-

จักรยานยนต์ไปจอดไว้บ้านคนรู้จัก แล้วเดินออกมาขึ้นรถประจำทาง คนที่กลับมาค้ามัดต้องเดินเท้าท่ามกลางความมืด และเคยเกิดเหตุจู่ปล้นอยู่บ่อยครั้ง ขณะที่ในฤดูฝนก็ลำบากไม่แพ้กัน

จนในปี 2555 กรมทางหลวงทำถนนโดยรื้อศาลาเก่าที่ชาวบ้านใช้รถทั้งไปทางนายกฯ สุนิตย์จึงประสานไปยังสวนป่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ ขอสร้างป้อมยามที่ผมเพิ่งไปเยือนมา เพื่ออำนวยความสะดวกสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชาวบ้าน

ไมใช่แค่คนบ้านน้ำบุน หมู่ที่ 8 ที่ใช้ประโยชน์จากป้อมยามอุ่นใจ แต่คนจากบ้านท่าสำราญ หมู่ที่ 12 บ้านห้วยตุมเหนือ หมู่ที่ 5 บ้านห้วยตุม หมู่ที่ 6 และบ้านวังแสนคำ หมู่ที่ 11 ต่างก็ได้ใช้บริการจากป้อมยามแห่งนี้ โดยป้อมและโรงรับฝากรถจักรยานยนต์ที่ผมเห็น เกิดจากน้ำพักน้ำแรงของจิตอาสาที่มาช่วยกันเทพื้นก่อสร้าง

(จากซ้าย) นคร ผลเลขา และพันจ่าตรียศ ติดยรัศมี

ฟื้นครช่วยเสริมว่า ทางเทศบาลตำบลกลางหมื่นจัดหัวหน้าชุด และเจ้าหน้าที่ อปพร. จากหมู่บ้านโนโชนห้วยตุ้ม รวมทั้งหมด 14 คน สลับเปลี่ยนหมุนเวียนมาเข้าเวรผลัดละ 2 คน มีผลัดเข้ากับผลัดกลางคืน เพื่อดูแลชาวบ้าน ที่ยุติบอกอีกว่า นอกจากรับฝากกรดมอเตอร์ไซด์ ซึ่งเจ้าหน้าที่จะออกไปรับฝากให้แล้ว ยังมีบริการนำดื่ม หอ้งน้ำ หรือกระทั่งไม่มีรถออกมาที่หน้าป้อม ก็สามารถเรียกหากันได้ รวมถึงคอยพานักเรียน ชาวบ้าน

ข้ามถนนหลวงทั้งเช้าและเย็น ยิ่งพอมีเวลาเหลือ ผมจึงถามทั้งสองเพิ่มเติมในเรื่องที่อยากรู้ ที่ยุติเล่าให้ฟังว่า ที่นี้มีกองทุน อปพร. ซึ่งเริ่มก่อตั้งในปี 2555 โดยเก็บเงินบำรุงกองทุนรายปีปีละ 100 บาท ทั้งยังจัดกิจกรรมเพื่อระดมเงินเข้ากองทุน อปพร. เช่น ในปี 2558 จัดรณรงค์ย้อนยุคได้เงินมา 50,000 บาท ขณะที่ปี 2559 จัดทอดผ้าป่าสามัคคีทั้ง 12 หมู่บ้าน ได้เงินสมทบ 25,000 บาท

ผมสงสัยว่าระดมเงินมาทำอะไรบ้าง พี่นครอธิบายว่า ใช้จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก แบ่งเป็นสวัสดิการนอนโรงพยาบาล ถ้าพักรักษาตัวตั้งแต่ 3 คืน แต่ไม่เกิน 5 คืน มอบเงินช่วยเหลือ 500 บาท ถ้าน้อยกว่า 3 คืน มอบเงินช่วยเหลือ 300 บาท ถ้ามากกว่า 5 คืน มอบเงินช่วยเหลือ 1,000 บาท นอกจากนี้ยังมีสวัสดิการคลอดบุตร เพราะมีสมาชิก อปพร.ที่เป็นผู้หญิงอยู่ 2 คน โดยมอบเงินช่วยเหลือ 3,000 บาท

ส่วนกรณีเสียชีวิต ทางสมาชิกจะระดมเงินเพิ่มศพละ 100 บาท ทำให้ได้รับเงินครั้งละ 6,000 บาท โดยหักร้อยละ 3 เข้ากองทุนฯ และที่เหลือมอบให้แก่ญาติของผู้เสียชีวิต

แต่ละเดือน พวกเขาจะประชุมกันในหมู่ อปพร.ที่มาปฏิบัติงาน และทุกวันที่ 22 มีนาคม ซึ่งเป็นวันสถาปนา อปพร. จะมีพิธี

ชุมนุมสวนสนาม ทำบุญตักบาตรร่วมกัน ตลอดจนมอบวุฒิบัตรและเสื้อสำหรับ อปพร.

ดีเด่น เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ผมนึกชื่นชมความเข้มแข็งของพี่ๆ ที่สามารถจัดการกลุ่มของตัวเองได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับกลุ่มองค์กรอื่นๆ ในชุมชน ผมเห็นพี่ๆ ติดูเวลา เวทีใหญ่รออยู่ แต่ก่อนไปเหมือนเขานึกอะไรขึ้นได้

“เรายังมีโครงการขับขี้อลดภัย สวมหมวกกันน็อก เริ่มต้นจากเจ้าหน้าที่ต้องสวมหมวกขณะขับขี้อทุกครั้ง ถ้าไม่ปฏิบัติตามปรับ 50 บาท อัตราเดียวกับไม่มาร่วมประชุมประจำเดือน โดยนำเงินเข้ากองทุนฯ อีกเรื่องหนึ่งคือการงดเหล้าเข้าพรรษา อปพร.ทุกคนต้องตั้งแถวเพื่อปฏิญาณตน ถ้าไม่สามารถปฏิบัติได้ เทียบปรับปรับกันครั้งละ 100 บาท ถ้าเข้าเดือนที่ 2 เทียบปรับเพิ่มเป็นครั้งละ 200 บาท” พี่ตุ้ยเล่าถึงท้าย ก่อนลาไปขึ้นเวที...

สามหกห้า

ผมมารู้จักปากของนายกฯ สุนิตย์ เมื่อตอนที่กินข้าวกันว่า ตำบลกลางหมื่นมีกองทุนสวัสดิการชุมชน เรียกติดปากว่า 'สามหกห้า' ที่เรียกแบบนี้ เพราะสมาชิกต้องนำส่งเงินสมทบวันละหนึ่งบาท

ที่มาที่ไปของกองทุน เริ่มต้นแปลกเล็กน้อย เมื่อยุบายของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์อยากให้ประชาชนมีส่วนร่วม จึงขอให้นำส่งเงินครัวเรือนละ 2 บาทต่อเดือน รวมปีหนึ่ง 24 บาท เพื่อสมทบทุนจัดซื้อเวชภัณฑ์

ต่อมาในปี 2554 นายกฯ สุนิตย์พาแกนนำไปดูงานกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เทศบาลตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อทางเทศบาลตำบลกลางหมื่นเห็นว่าน่าสนใจ จึงกลับมาทำ

ประชาคมทุกหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงระเบียบและประโยชน์ที่จะได้รับ

"จำนวนเงิน 365 บาท แลกกับอะไรคุ้มไหม มาดูกัน แต่นายกฯ ขอข้อมูลอัตราการเกิด การเสียชีวิต จาก รพ.สต.ทั้งสองแห่ง มาดู เฉลี่ยปีหนึ่งพบว่ามีส่วนต่างที่เป็นบวกก็นำชี้แจงไป มีทั้งคนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่กองทุนนี้ไม่ได้บีบบังคับ เน้นความสมัครใจเป็นหลัก จึงเริ่มต้นในที่สุด" นายกฯ สุนิตย์เล่า

ในช่วงเวลานั้น รัฐบาลมีนโยบายสวัสดิการ 3 ขา ทางคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนจึงนำครัวเรือนที่ส่งเงิน 2 บาทต่อเดือนเข้ามาเป็นสมาชิก จัดทะเบียนเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชน แล้วให้ผู้ที่สมัครใจส่งเงินออมวันละหนึ่งบาท โดยเก็บเป็นรายปี 365 บาท

ปี 2555 ซึ่งนับเป็นขวบปีแรก มีสมาชิก 375 ครัวเรือน กระทั่งปี 2556 เพิ่มขึ้นเป็น 371 ครัวเรือน ปี 2557 มี 410 ครัวเรือน ปี 2558 มี 461 ครัวเรือน ปี 2559 มี 610 ครัวเรือน และปี 2560 มีสมาชิก 615 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 50 ของตำบล

กองทุนสามหกห้ามีคณะกรรมการบริหารจากทุกหมู่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านทำหน้าที่เก็บเงินจากสมาชิก ในช่วงวันที่ 1-30 พฤศจิกายนของทุกปี แล้วนำมารวมส่งที่กองสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลกลางหมื่น ซึ่งที่ผ่านมาเทศบาลตำบลกลางหมื่นตั้งงบประมาณอุดหนุนให้ทุกปี ปีละ 150,000 บาท ทั้งยังได้รับงบจากส่วนกลางตามนโยบายสวัสดิการ 3 ขา ตั้งแต่ปี 2555-2557

เมื่อเข้าเป็นสมาชิกแล้ว จะได้รับความคุ้มครองตั้งแต่วันที่ 1 มกราคมของปีถัดไป ผมถามถึงสวัสดิการ นายกฯ สุนิตย์ค่อยๆ ลำดับให้ฟังว่า กองทุนสามหกห้า จัดสวัสดิการ 5 ประเภท ไล่ตั้งแต่สมาชิกคลอดบุตร มอบเงินขวัญถุงให้ 1,000 บาท หากเป็นลูกแฝด มอบให้ 2,000 บาท สวัสดิการนอนโรงพยาบาล มอบให้คืนละ

200 บาท ไม่เกิน 5 คืนต่อคนต่อปี สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุวัยอะ คนละ 2,000 บาท ต่อปี สวัสดิการเงินคืนแก่ผู้ที่ไม่ได้ใช้สวัสดิการในรอบปี ปีละ 100 บาท และสวัสดิการเมื่อเสียชีวิต มอบให้ 5,500 บาท

นอกจากนี้ยังมีสวัสดิการสังคม ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนสาธารณประโยชน์ตามสมควร และความที่เป็นองค์กรสวัสดิการชุมชน นายกฯ สุนิตย์จึงให้แกนนำเขียนโครงการไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อจัดโครงการถนนสายบุญ โดยได้รับงบประมาณมา 27,500 บาท นำไปปิดถนนสองสายในโซนกลางหมื่นและโซนห้วยตุม เพื่อตัดบาตรข้าวสารอาหารแห้ง แล้วนำของที่ได้รับไปบริจาค

“พวกชนมที่ได้มา นำไปมอบให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสองแห่ง ข้าวสารมอบให้วัดเงินบริจาคเก็บเข้าเป็นกองทุนบุญ สำหรับทำกิจกรรมสร้งน้ำปุ๋ยใหญ่ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยผู้ด้อยโอกาส” นายกฯ สุนิตย์เล่า พร้อมกับเชื้อเชิญให้ผมมางานถนนสายบุญ

ผมตอบว่าไว้จะกลับมาเที่ยวแน่นอนจนถึงเวลาอย่าลืมกันก็พอ...

ชมรมผู้สูงอายุ

ยังมีอีกเรื่องหนึ่งที่ปลัดสุพจน์พูดขึ้น กลางวงอาหาร คือชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งก่อตั้งขึ้น ในปี 2557 โดยมีผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพ เป็นสมาชิกหลัก และมีผู้พิการ ผู้ป่วยโรคเอดส์ เป็นสมาชิกสมทบ ทั้งนี้เน้นความสมัครใจ

ปลัดสุพจน์บอกว่า ชมรมผู้สูงอายุตำบล กลางหมื่นเปิดรับสมาชิกในเดือนมกราคม ของทุกปี และเริ่มต้นความคุ้มครองตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคมของปีนั้น

ความคุ้มครองที่ว่า คือช่วยสงเคราะห์ศพ เดิมคณะกรรมการจะเก็บเงินสงเคราะห์ศพ ล่วงหน้า แต่ทุกวันนี้ ปรับเปลี่ยนมาเก็บเงิน เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ปัจจุบันชมรมมีสมาชิกประมาณ 383 คน สงเคราะห์ศพละ 100 บาท โดยมี คณะกรรมการหมู่บ้านละ 3 คน คอยทำหน้าที่ เก็บเงิน และมีเจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลกลางหมื่น เป็นเลขานุการ ช่วยดูแลเรื่องเอกสาร

“ตอนนี้เมื่อเสียชีวิต ญาติผู้เสียชีวิตจะได้รับเงินประมาณ 36,300 บาท อีก 2,000 บาทนำเข้ากองกลาง เพื่อจัดสรรเป็นค่าน้ำมัน ให้แก่คณะกรรมการ” ปลัดสุพจน์เล่า

กิจกรรมของชมรมนี้เรียบง่าย แต่ใช้ได้ผล จริง ยิ่งในสังคมของภาคอีสาน ที่นิยมตั้งศพ ที่บ้านด้วยแล้ว...

บทส่งท้าย

The end

ผู้เข้าร่วมเรียนรู้เดินทางกลับเข้าที่พัก
กันหมดแล้ว เหลือเพียงเจ้าหน้าที่ ตอนนี้
ฝนหยุดตกแล้ว นายกฯ สุนิตย์ชวนผมกินข้าว
ด้วยกัน โดยมีปลัดสุพจน์มาร่วมวง

นายกฯ สุนิตย์กล่าวว่า ที่นี้โชคดีที่พนักงานมีใจทำงาน ดึกตื่นปานนี้ยังอยู่ด้วยกัน ผมมองหาพี่ไพจิตร ด้วยลิมถ่ายรูปไว้ พนักงานคนหนึ่งบอกว่า พี่ไพจิตรออกไปส่งเพื่อนเครือข่ายที่โฮมสเตย์ ผมกินข้าวเสร็จน่าจะเข้ามาพอดี

ปลัดสุพจน์ขอให้ผมช่วยประเมินพื้นที่โดยภาพรวม ณ เวลานั้นรู้สึกอึดอัดใจ คำว่าประเมินฟังดูเป็นทางการเกินไป ผมได้แต่ตอบว่า “ดีครับ”

พอมาคิดทบทวนอีกที ถ้าให้พูดโดยสัตย์จริง ผมพบว่าตำบลกลางหมื่นเวลานี้เป็นตำบลที่น่าอยู่ ผู้คนเป็นมิตร ทั้งในโซนกลางหมื่นและโซนห้วยตุม ขณะที่กลุ่มต่างๆ มีความน่าสนใจ เชื่อว่าน่าจะจุดประกายแรงบันดาลใจให้แก่คนที่มาเรียนรู้ได้ไม่น้อย

เลย กว่าจะมาถึงจุดนี้ ผมคิดว่าคนกลางหมื่นทำงานหนักและเสียสละกันมาก ผมกล้าพูดในเรื่องนี้

หลังมื้ออาหาร พี่ไพจิตรกลับมาพอดี ผมถ่ายรูปใบสุดท้าย ก่อนจะอำลานายกฯ สุนิตย์ และปลัดสุพจน์ แล้วเดินออกมาพร้อมบัตรเชิญสำหรับการมาเยือนครั้งต่อไป

พี่ไพจิตรเดินมาส่งผมที่รถ ยังมีลมปลากล่อมในกระปุก และแกมแดงไทยที่ซื้อมาเมื่อกลางวันที่อีกหนึ่งลูก ผมกล่าวคำขอบคุณอีกครั้ง

รถเคลื่อนตัวออกมาในความมืด ได้แสงไฟส่องทาง อีกเรื่องราวกำลังจะเริ่มต้น เชื่อว่าคงแตกต่างออกไป ฝนเริ่มปรอยลงมาอีกครั้ง ราวกับไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย แต่ก็ดีแล้ว เพราะผมเห็นผู้คนที่มีความสุขดี...

ติดต่อ: เทศบาลตำบลกลางหมื่น
อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ 46000
โทรศัพท์ 043 801 139

